

Αναστασία Γ. ΠΑΛΗΟΥ

Εικονικές δικαιοπραξίες στην Κοζάνη του 19^{ου} αιώνα*

Το δίκαιο δεν λαμβάνει υπόψη τις ενδόμυχες διαθέσεις του προσώπου ή τη βούληση που δεν εκφράστηκε, αλλά μόνο τη βούληση που δηλώθηκε¹. Με τη δήλωση το πρόσωπο κάνει γνωστή τη βούλησή του να επέλθει η

* Σε μια πρώτη μορφή, η εργασία αυτή ανακοινώθηκε με τίτλο *Fictitious contracts in 19th century Kozani* στην Γ' Διεθνή Συνάντηση νέων ιστορικών του ελληνικού δικαίου που οργάνωσαν η Ελληνική Εταιρεία Ιστορίας του Δικαίου και το Τμήμα Νομικής του Α.Π.Θ. (Θεσσαλονίκη, 30.9.2011-1.10.2011). Ευχαριστίες οφείλονται στην κ. Σοφία Τζωρτζακάκη-Τζαρίδου, Επίκουρη Καθηγήτρια του Τομέα Ι.Φ.Κ. Δ. του Τμήματος Νομικής του Α.Π.Θ. για τις καθοριστικές παρατηρήσεις της στο αγγλικό κείμενο της ανακοίνωσης.

1. Η ατομική βούληση, ως σύνθετο νοητικό και ψυχολογικό φαινόμενο, δεν απασχολεί την έννομη τάξη πριν εξωτερικευτεί και μετουσιωθεί σε έννομη βούληση και πράξη. Η ειδοποιός διαφορά της εξωδικαιικής από την έννομη βούληση βρίσκεται στο ότι η δεύτερη είναι δεσμευτική, καθώς μετά το νομικό χαρακτηρισμό της εντάσσεται στο ρυθμιστικό πλαίσιο του εκάστοτε εφαρμοζόμενου δικαίου και παράγει έννομα αποτελέσματα. Βλ. περισσότερα Κ.Γ. Βλάχου, *'Voluntas Singulorum' Δομή και λειτουργία της ιδιωτικής βούλησης στο κλασικό ρωμαϊκό δίκαιο*, Θεσσαλονίκη 2008, σελ. 5 επ., όπου και ενδιαφέρουσα προσέγγιση των διαδρομών της ιδιωτικής βούλησης από την αρχαία ελληνική φιλοσοφία μέχρι το κλασικό ρωμαϊκό δίκαιο καθώς και σχετική βιβλιογραφία.

επιδιωκόμενη έννομη συνέπεια, όπως είναι η σύσταση, αλλοίωση ή κατάργηση ενός δικαιώματος ή μιας έννομης σχέσης. Για το λόγο αυτόν, η δήλωση βούλησης αποτελεί αναγκαίο στοιχείο της δικαιοπραξίας είτε αυτή είναι μονομερής είτε πολυμερής. Χωρίς δήλωση βούλησης δεν μπορεί να νοηθεί δικαιοπραξία ούτε όμως και παραγωγή εννόμου αποτελέσματος χωρίς σύμπτωση βούλησης και δήλωσης. Η διάσταση μεταξύ δήλωσης και βούλησης συνιστά με σύγχρονους όρους νομικό ελάττωμα της δικαιοπραξίας και όταν αυτή είναι εκούσια καθιστά τη δικαιοπραξία εικονική και εκ του νόμου άκυρη².

Η εικονικότητα στις δικαιοπραξίες δεν είναι σύγχρονο φαινόμενο και δεν ήταν άγνωστη στις πηγές του βυζαντινορωμαϊκού δικαίου ή ασυνήθιστη την περίοδο του μεταβυζαντινού δικαίου³.

Την εκούσια διάσταση μεταξύ βούλησης και δήλωσης σε συμβάσεις του 19^{ου} αιώνα στην Κοζάνη⁴, τις μορφές με τις οποίες αυτή εκδηλωνόταν και

2. Υπό το ισχύον αστικό δίκαιο η εκούσια διάσταση δήλωσης και βούλησης συνεπάγεται εικονικότητα (ΑΚ 138, 139) ενώ η ακούσια, πλάνη (ΑΚ 140 επ.). Η εικονικότητα διακρίνεται σε απόλυτη όταν ο δηλών και ο αποδέκτης συμφωνούν να μην ισχύσει πραγματικά η δήλωση βούλησης και σε σχετική όταν μεταξύ των μερών ισχύει άλλη δήλωση που καλύπτεται από την εικονική. Στην περίπτωση αυτή η καλυπτόμενη δικαιοπραξία ισχύει εφόσον οι συμβαλλόμενοι τη θέλουν ως έγκυρη. Βλ. αναλυτικότερα, Α. Γεωργιάδη – Μ. Σταθόπουλου, *Αστικός Κώδιξ, κατ' άρθρον ερμηνεία – Ι. Γενικαί Αρχαί*, Αθήναι 1978, σελ. 202 επ.

3. Βλ. ενδεικτικά Α.Χ. Κρασσά, *Σύστημα Αστικού Δικαίου*, τόμος 1^{ος} *Γενικαί Διδασκαλίας*, Εν Αθήναις 1897, σελ. 427 επ., Ν.Π. Ελευθεριάδου, *Η ακίνητος ιδιοκτησία εν Τουρκία*, Εν Αθήναις 1903, σελ. 165 - 166, Β.Τ. Οικονομίδου, *Στοιχεία του Αστικού Δικαίου*, *Βιβλίον 1^{ον} Γενικαί Αρχαί*, Αθήναι 1933², σελ. 108 επ., Γ.Α. Μπαλή, *Μελέται επί του ισχύοντος αστικού δικαίου*, Αθήναι 1934, σελ. 338 επ., Γ. Πετρόπουλου, *Ιστορία και Εισηγήσεις του Ρωμαϊκού Δικαίου Ι*, Αθήναι 1963², σελ. 544 επ., Ελευθερίας Σπ. Παπαγιάννη, *Η νομολογία των εκκλησιαστικών δικαστηρίων της βυζαντινής και μεταβυζαντινής περιόδου σε θέματα περιουσιακού δικαίου – Ι. Ενοχικό δίκαιο - Εμπράγματο δίκαιο*, Αθήνα 1992, σελ. 78.

4. Η ίδρυση του οικισμού της Κοζάνης (πόλης της Δυτικής Μακεδονίας με 70.000 περίπου κατοίκους σήμερα) ανάγεται στα τέλη του 14^{ου} αι. Το προνομιακό φορολογικό καθεστώς που λέγεται ότι ίσχυσε γι' αυτήν την περίοδο της τουρκοκρατίας, η μη εγκατάσταση μουσουλμανικού πληθυσμού στα όριά της και η ανάπτυξη των συντεχνιών την ανέδειξαν κατά τον 18^ο – 19^ο αιώνα σε πνευματικό, εμπορικό και οικονομικό κέντρο της ευρύτερης περιοχής αλλά και κοιτίδα ενός σημαντικού αριθμού αποδήμων εμπόρων στην κεντρική και τη νοτιοανατολική Ευρώπη. Απελευθερώθηκε στις 11.10.1912. Περισσότερα για την ιστορία της Κοζάνης, βλ. μεταξύ άλλων Κ. Γουναρόπουλου, *Κοζανικά*, *Πανδώρα* 22 (1872), φυλ. 525, σελ. 488 επ., Π.Ν. Λιούφη, *Ιστορία της Κοζάνης*, Εν Αθήναις 1924, σελ. 11 επ., Μ.Α. Καλινδέρη, *Αι συντεχνίαι της Κοζάνης επί Τουρκοκρατίας*, *Θεσσαλονίκη* 1958, σελ. 5 επ., Σοφίας Αυγερινού –Κολώνια, *Κοζάνη*, Αθήνα 1989, σελ. 7 επ., Μ. Παπακωνσταντίνου, *Μια βορειοελληνική πόλη στην Τουρκοκρατία*, *Ιστορία της Κοζάνης (1400-1912)*, Αθήνα 1998², σελ. 19 επ., Χ. Καρανάσιου, *Πηγές και βιβλιογραφία για την ιστορία της Κοζάνης*, *Δυτικομακεδονικά Γράμματα*, έτος Ι' (1999), Κοζάνη 1999, Ν

εις συνέπειες που παρήγαγε, θα επιχειρήσουμε να σκιαγραφήσουμε στην παρούσα εργασία αξιοποιώντας πληροφορίες από πρακτικά καταχωρισμένα στους Κώδικες Επισκοπής Σερβίων και Κοζάνης⁵ των ετών 1849-1868

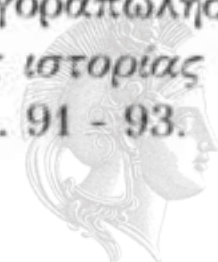
ελ. 45 επ., όπου και σχολιασμός και διεξοδική αναφορά στις πηγές, την κύρια και δευτερεύουσα βιβλιογραφία για την ιστορία της Κοζάνης, Μαρίας Χριστίνας Χατζηϊωάννου, *Η ιστορική εξέλιξη των οικισμών στην περιοχή του Αλιάκμονα κατά την τουρκοκρατία*. Ο κώδικας αρ. 201 της Μονής Μεταμορφώσεως του Σωτήρος Ζάβορδας, Αθήνα 2000, σελ. 30 επ.

5. Η Επισκοπή Σερβίων και Κοζάνης φέρεται ότι λειτούργησε αρχικά περί τον 4^ο αι. ως Καισαρεία, τον 7^ο αι. μεταφέρθηκε στα Σέρβια και το 1745 στην Κοζάνη. Το 1882 αναβαθμίστηκε σε Μητρόπολη υπαγόμενη απευθείας στο Οικουμενικό Πατριαρχείο ενώ από το 1928 ανήκει στην Αυτοκέφαλη Εκκλησία της Ελλάδας, ως μια των εκκλησιαστικών επαρχιών της λεγόμενης Εκκλησίας των Νέων Χωρών. Από τον 18^ο αι., οπότε έχουμε γραπτές μαρτυρίες, λειτούργησε στην Κοζάνη εκκλησιαστικό δικαστήριο με πρόεδρο τον εκάστοτε Επίσκοπο/Μητροπολίτη. Στα 1891, μετά τις μεταρρυθμίσεις (γνωστές ως *Τανζιμάτ*) που επιχειρήθηκαν στα μέσα περίπου του 19^{ου} αι. για εκσυγχρονισμό της παρακμάζουσας οθωμανικής αυτοκρατορίας και την ψήφιση των «Γενικών Κανονισμών» του Πατριαρχείου στα 1860 - 1862 για την ομοιόμορφη οργάνωση των κατά τόπους χριστιανικών κοινοτήτων, το δικαστήριο διακρίθηκε σε πνευματικό (αποτελούμενο μόνον από κληρικούς για τις υποθέσεις μνηστείας, γάμου και διατροφής συνεστώτος του γάμου) και μικτό (αποτελούμενο από κληρικούς και λαϊκούς για τις λεγόμενες «υλικές» διαφορές όπως από εξ αδιαθέτου κληρονομιά, διαθήκες, λύση του γάμου και της μνηστείας, διατροφή μετά το διαζύγιο, προίκα κ.ά.). Από όσα γνωρίζουμε μέχρι σήμερα, το εκκλησιαστικό δικαστήριο είχε δικαιοδοσία σε όλες σχεδόν τις έννομες σχέσεις ιδιωτικού δικαίου και επέλυε τις σχετικές διαφορές προσφεύγοντας συνήθως στις διατάξεις της *Εξαβίβλου* του Αρμενόπουλου και του *Νομικού* του Θεοφίλου Επισκόπου Καμπανίας. Για την ιστορία της Ι.Μ. Μητρόπολης Σερβίων και Κοζάνης, βλ. κυρίως Λ.Α. Παπαϊωάννου, *Η Μητρόπολη Σερβίων και Κοζάνης, Οικοδομή και Μαρτυρία*, τόμ. Β', Εν Κοζάνη 1992 σελ. 318 επ. και Ι.Δ. Δημόπουλου, *Τα παρά τον Αλιάκμονα εκκλησιαστικά*, Θεσσαλονίκη 1994, σελ. 9 επ. ενώ από την πλούσια βιβλιογραφία για τις οθωμανικές μεταρρυθμίσεις και τους «Γενικούς Κανονισμούς», βλ. ενδεικτικά Ε.Γ. Ταπεινού (έκδ. Κ. Βοσνάκου), *Δικονομικός οδηγός ή ερμηνεία της εν τοις Πατριαρχείοις καί τω κλίματι του Οικουμενικού Θρόνου ισχύουσας οθωμανικής εμπορικής δικονομίας*, τεύχ. Β', Κωνσταντινούπολις 1896, σελ. 177 επ., Ε.Χ. Εμμανουηλίδου, *Τα τελευταία έτη της οθωμανικής αυτοκρατορίας*, Αθήναι 1924, σελ. 45 επ., Χ.Κ. Παπαστάθη (έκδ. - επιμ.), *Οι Κανονισμοί των Ορθοδόξων Ελληνικών Κοινοτήτων του Οθωμανικού Κράτους και της Διασποράς*, τόμ.1^{ος}, Νομοθετικές πηγές - Κανονισμοί Μακεδονίας, Θεσσαλονίκη 1984, σελ. 9 επ., Ν.Ι. Πανταζόπουλου, *Τά «προνόμια» ως πολιτιστικός παράγων εις τας σχέσεις Χριστιανών - Μουσουλμάνων*, Συμβολή εις το Εθιμικόν Κοινοδίκαιον της Εγγύς Ανατολής και της Νοτιοανατολικής Ευρώπης, ΕΕΣΝΟΕ ΑΠΘ, τόμ. ΙΘ', τεύχ. Γ', «Αντιχάρισμα στον Ν.Ι. Πανταζόπουλο», Θεσσαλονίκη 1986, σελ. 74 επ., Γ.Π. Νάκου, *Η λειτουργία του δικαίου στη Θεσσαλονίκη κατά την τουρκοκρατία*, Ενδεικτικά στοιχεία, ΝΟΜΟΣ (ΕΕΣΝΟΕ ΑΠΘ), 4 «Αφιέρωμα στον Ν.Σ. Παπαντωνίου», Θεσσαλονίκη 1996, σελ. 482 επ., Ι. Ortaylı, *Ο πιο μακρύς αιώνας της αυτοκρατορίας - Ο οθωμανικός 19^{ος} αιώνας. Η πορεία προς τον εκσυγχρονισμό*, Μτφρ.: Κατερίνα Στάθη, Επιμ.-Σχολ.: Σ.Π. Παπαγεωργίου, Αθήνα 2004, σελ. 215 επ.

και 1875-1889, στον Κώδικα με διάφορα δικαιοπρακτικά έγγραφα των ετών 1882-1899 και στους Κώδικες του Μικτού Εκκλησιαστικού Δικαστηρίου Κοζάνης των ετών 1890-1899 και 1900-1913⁶.

6. Ο Κώδικας Επισκοπής των ετών 1849-1868 έχει δημοσιευτεί από τη Βασιλική Θ. Διάφα- Καμπουρίδου, *Ο Κώδιξ της Επισκοπής Σερβίων και Κοζάνης των ετών 1849-1868*, Κοζάνη 2006. Από αυτόν σχολιάζονται στην παρούσα εργασία δύο πρακτικά του εκκλησιαστικού δικαστηρίου που φέρουν ημερομηνία 16.6.1854 (σελ. 293 κώδικα) και 20.1.1855 (σελ. 304 κώδικα), για τα οποία βλ. Βασιλικής Θ. Διάφα- Καμπουρίδου, *ό.π.*, σελ. 255-256 και 269-270 αντίστοιχα. Από τους λοιπούς ανέκδοτους κώδικες, εκδίδονται και σχολιάζονται για τις ανάγκες της παρούσας εργασίας οι εξής εγγραφές: α] Από τον Κώδικα Επισκοπής Σερβίων και Κοζάνης των ετών 1875-1889 («Κώδιξ Επισκοπής 1875-1889») ένα πρακτικό με ημερομηνία 13.2.1888 (σελ. 267 κώδικα), β] Από τον Κώδικα με διάφορα δικαιοπρακτικά έγγραφα των ετών 1882-1899 («Πρακτικά Δημογεροντίας, Διαθήκαι, Πωλητήρια, 1882-1899, Διάφορα»), εξετάζονται τέσσερις εγγραφές οι με αριθμ. 84/24/ 22.10.1889, 85/25/ 22.10.1889, 241/84/12.3.1891 και 225/140/26.4.1892 (σελ. 2, 3, 100 και 181-182 αντίστοιχα στον κώδικα), γ] Από τον Κώδικα με πρακτικά του Μικτού Εκκλησιαστικού Δικαστηρίου (ΜΕΔ) των ετών 1890-1899 («Αποφάσεις Μητροπολιτικού Δικαστηρίου 1890-1899») το πρακτικό με αριθμ. 26/12.10.1894 (σελ. 44 - 47 κώδικα) κατά το μέρος που αφορά στο αντικείμενο της παρούσας έρευνας και δ] Από τον Κώδικα με πρακτικά του ίδιου δικαστηρίου (ΜΕΔ) των ετών 1900-1913 («Πρακτικά Μικτού Εκκλησιαστικού Δικαστηρίου, 1900-1913») το πρακτικό με αριθμ. 1/12.5.1900 (σελ. 1, 2 κώδικα). Οι κώδικες φυλάσσονται στην Κοβεντάρειο Δημοτική Βιβλιοθήκη Κοζάνης πλην του Κώδικα Επισκοπής των ετών 1875-1889 και του Κώδικα με διάφορα δικαιοπρακτικά έγγραφα των ετών 1882-1899, που βρίσκονται στα αρχεία Ν. Κοζάνης των Γενικών Αρχείων του Κράτους και έχουν καταγραφεί από τον Α. Σιγάλα (Α. Σιγάλα, *Από την πνευματική ζωή των ελληνικών κοινοτήτων της Μακεδονίας, Α'. Αρχεία και βιβλιοθήκαι Δυτικής Μακεδονίας*, Θεσσαλονίκη 1939, σελ. 77, 79). Τα ανέκδοτα έγγραφα που σχολιάζονται, παρατίθενται μεταγραμμένα στο τέλος της εργασίας. Εκεί αναφέρονται και τα κριτικά σημεία που χρησιμοποιήθηκαν στη μεταγραφή, κατά την οποία διατηρήθηκαν ο συλλαβισμός, η ορθογραφία, ο τονισμός, η στίξη και η σύνταξη του κάθε πρωτότυπου χειρόγραφου κειμένου. Ας σημειωθεί ότι όλα τα εξεταζόμενα έγγραφα δεν φέρουν ιδιόχειρη υπογραφή του Επισκόπου/Μητροπολίτη, των ενδιαφερόμενων, των μαρτύρων και του γραφέα, γι' αυτό και θεωρούνται απλά αντίγραφα των αντίστοιχων πρωτοτύπων εγγράφων που δίνονταν στους ενδιαφερόμενους. Η ιδιόχειρη υπογραφή του Επισκόπου/Μητροπολίτη καθιστούσε την εγγραφή του κώδικα, ιδιότυπο αντίγραφο του εις χείρας των ενδιαφερόμενων δοθέντος πρωτοτύπου και προσέδιδε κύρος στην καταχωριζόμενη πράξη ενώ η έλλειψή της την καθιστούσε απλό αντίγραφο. Για το ζήτημα των αντιγράφων, βλ. μεταξύ άλλων *Ι.Τ. Βισβίτζη*, *Ναξιακά νοταριακά έγγραφα των τελευταίων χρόνων του Δουκάτου του Αιγαίου (1538-1577)*, *Επετηρίς του Αρχείου της Ιστορίας του Ελληνικού Δικαίου (ΕΑΙΕΔ)* τεύχ.4, Εν Αθήναις 1951, σελ. 3 - 4, Του ιδίου, *Δικαστικά αποφάσεις του 17^{ου} αιώνα εκ της νήσου Μυκόνου*, *ΕΑΙΕΔ* τεύχ.7, Εν Αθήναις 1957, σελ. 30 - 31, Ν.Ι. Πανταζόπουλου [συνεργασία Δεσποίνης Τσούρκα - Παπαστάθη], *Κώδιξ Μητροπόλεως Σισανίου και Σιατίστης*, *ιζ' - ιθ' αι.*, τεύχ. Α', Θεσσαλονίκη 1974, σελ. ιθ' [4], Ξ.Α. Αντωνιάδη, *Το ιδιοκτησιακό καθεστώς και η αγοραπωλησία ακινήτων στην τουρκοκρατούμενη Σκύρο*, *Επετηρίς Κέντρου Ερεύνης της ιστορίας του Ελληνικού Δικαίου (ΕΚΕΙΕΔ)*, 29-30 (1982-1983), Εν Αθήνας 1990, σελ. 91 - 93.

Εισαγωγικά θα πρέπει να επισημάνουμε ότι σε όλα σχεδόν τα εξεταζόμενα έγγραφα συναντάμε την έκφραση «οἰκειοθελῶς καὶ ἀπαραβιάστως», δηλωτική της ελεύθερης, αβιάστης και ανεπηρέαστης βούλησης των ενδιαφερόμενων να συνάψουν τη συγκεκριμένη συμφωνία (σύμβαση). Συναντάμε επίσης και τις εκφράσεις «ιδίοις χείλεσιν ὡμολόγησεν» ή απλώς «ὡμολόγησεν» με τις οποίες ομολογούνταν (δηλώνονταν) ρητά αυτή η εκούσια βούληση⁷. Είναι προφανές ότι η σαφής αναφορά της εκούσιας και ελεύθερης βούλησης και συναίνεσης των συμβαλλόμενων σχετιζόταν με τη διασφάλιση του κύρους της ίδιας της σύμβασης. Έτσι η κάθε σύμβαση εμφανίζεται ως να ανταποκρινόταν στη βούληση των μερών να παραχθεί το επιδιωκόμενο έννομο αποτέλεσμα, το οποίο αποτελούσε ταυτόχρονα και την αιτία κατάρτισης της σύμβασης. Επομένως, δεν είναι πάντοτε εύκολο να διακρίνει κανείς από το περιεχόμενο των εγγράφων αν πράγματι η δήλωση αντιστοιχούσε στην αληθινή βούληση των συμβαλλόμενων για δημιουργία της έννομης σχέσης υπό την τυπική μορφή που αυτή εκδηλωνόταν (π.χ. πώληση).

Χαρακτηριστικό είναι ένα πρακτικό με ημερομηνία 16.6.1854 στον Κώδικα Επισκοπής των ετών 1849-1868 (σελ. 293), στο οποίο αναφέρεται ότι ο Κωνσταντίνος Ματράκας παρουσιάστηκε αυτοπροσώπως ενώπιον του εκκλησιαστικού δικαστηρίου καὶ «ιδίοις χείλεσιν ὡμολόγησεν» ότι «οἰκειοθελῶς καὶ ἀπαραβιάστως» πούλησε στη νόμιμη σύζυγό του Αικατερίνη το πατρικό του σπίτι για 2.000 γρόσια «ἅπερ καὶ ἔλαβεν μέχρι λεπτοῦ καὶ ἐξώφλησεν».

Από τα αναφερόμενα στο πρακτικό δεν διαφαίνονται τα απώτερα αίτια της πώλησης, ούτε αν η αγοράστρια σύζυγος πράγματι κατέβαλε το τίμημα και ο πωλητής σύζυγος της παρέδωσε το σπίτι. Η μνεία ότι έχει εκδοθεί *χοτζέτι*⁸ και ότι «εἰς τό ἐξῆς τό εἰρημένον ὀσπήτιον ὑπάρχει κτῆμα

7. Η ομολογία, ως δήλωση της εκούσιας βούλησης και συναίνεσης των συμβαλλόμενων, είχε την έννοια της υποχρεωτικότητας της συμφωνίας, ανεξαρτήτως αν αυτή ήταν γραπτή ή προφορική και λειτουργούσε υπέρ του κύρους της. Αν και η ομολογία φαίνεται πως ήταν αρκετή για να προσδώσει υποχρεωτικότητα στην κατάρτιση της συμφωνίας, δεν ήταν ασυνήθιστη η προσθήκη ὁρων (ποινική ρήτρα ή δικαίωμα υπαναχώρησης για την εξασφάλιση της τήρησης της συμφωνίας) ή ακόμη η επίκληση του θείου και εκκλησιαστικών επιτιμίων ως μορφή πίεσης για εκτέλεση ὁσων δηλώθηκαν ή συμφωνήθηκαν. Για τη ρήτρα ομολογίας που ανάγεται στα χρόνια του Σόλωνα, βλ. Ν.Ι. Πανταζόπουλου, *Ρωμαϊκὸν δίκαιον εν διαλεκτικῇ συναρτήσῃ προς το ελληνικόν*, Πανεπιστημιακαὶ παραδόσεις, τεύχ. Α', Θεσσαλονίκη – Αθήνα 1974, σελ. 181 επ. και τεύχ. Γ', Θεσσαλονίκη 1979, σελ. 258 - 259.

8. Το *χοτζέτι* ήταν η αναγκαία πράξη για τη μεταβίβαση της κυριότητας ακινήτου πλήρους ή τέλει ιδιοκτησίας (μούλκι). Το εξέδιδε ο ιεροδίκης (καδής) παρουσία μαρτύρων σε περίπτωση αγοραπωλησίας ή μετά την επίλυση κτηματολογικών διαφορών. Εξέφραζε την έγκριση της γινόμενης μεταβίβασης από την οθωμανική διοίκηση και απο-

ἀναφαίρετον, καί ἀναπόσπαστον» της συζύγου μαρτυρούν μεταβίβαση του δικαιώματος κυριότητας με τη μορφή της σύμβασης πώλησης⁹. Ωστόσο, δεν μπορούμε να μην αναρωτηθούμε μήπως η σύμβαση αυτή υπέκρυπτε στην πραγματικότητα κάποια δωρεά μεταξύ των δύο συζύγων, ίσως ανταποδοτική στις φροντίδες της συζύγου¹⁰. Η υποψία αυτή επιτείνεται από ένα άλλο, μεταγενέστερο πρακτικό με ημερομηνία 20.1.1855 στον ίδιο Κώδικα (σελ. 304), από το οποίο γίνεται αντιληπτό ότι μόλις λίγους μήνες μετά την παραπάνω πώληση, ο πωλητής σύζυγος έχει ήδη αποβιώσει και η χήρα πλέον Αικατερίνη («νόμιμος γυνή τοῦ ἀποθανόντος Κωνσταντίνου Ματράκα») εμφανίζεται «αὐτοπροσώπως» στο δικαστήριο και δηλώνει ότι πουλά το ίδιο σπίτι στο γείτονα Αθανάσιο Χαλκιά για 3.300 γρόσια¹¹.

Σε άλλες πάλι περιπτώσεις η εκούσια διάσταση δήλωσης και βούλησης είναι σαφής και διατυπώνεται απερίφραστα στα έγγραφα.

Συγκεκριμένα, σε ένα πρακτικό με ημερομηνία 13.2.1888 του Κώδικα Επισκοπής των ετών 1875-1889 (σελ. 267) αναφέρεται ότι η Φωτεινή

τελούσε το συνήθη τίτλο ιδιοκτησίας του ακινήτου, που καταγραφόταν στα ιεροδικαστικά τεφτέρια, για τις ανάγκες ελέγχου της περιουσιακής κατάστασης των συναλλασσόμενων και τον προσδιορισμό των φορολογικών υποχρεώσεων προς την κεντρική διοίκηση, χωρίς να είναι αναγκαία κάποια άλλη περαιτέρω καταγραφή σε κτηματολογικά βιβλία. Επομένως, η μεταβίβαση της κυριότητας του ακινήτου ολοκληρωνόταν με την έκδοση του χοτζετιού. Υποχρεωτική καταγραφή των ιδιοκτητιών ακινήτων σε ειδικά βιβλία ίσχυσε από το 1874 (Νόμος της 28^{ης} Ρετζέπ 1291 Εγίρας [10.9.1874] «Περί των τίτλων των εκδοθησομένων παρά του Ντεφτερχανέ δια τα κτήματα καθαρὰς ιδιοκτησίας»). Βλ. Σοφίας Τζωρτζακάκη – Τζαρίδου, Οθωμανικό κτηματολόγιο και τίτλοι ιδιοκτησίας, *Επιστημονική Επετηρίδα Δικηγορικού Συλλόγου Θεσσαλονίκης* (ΕΕΔΣΘ) 3 (1982), σελ. 33 επ., Γ.Π. Νάκου, *Το νομικό καθεστώς των τέως δημοσίων οθωμανικών γαιών 1821-1912*, Θεσσαλονίκη 1984, σελ. 200 - 202, 335 (εφεξής: Νάκου, *Οθωμανικές γαίες*), Δ.Θ. Σιάτρα, *Οι αγοραπωλησίες ακινήτων στους τουρκοκρατούμενη Ελλάδα*, Πρόλ.: Ν.Ι. Πανταζόπουλος, Βόλος 1992, σελ. 23.

9. Για το θεσμό της λεγόμενης «παράδοσης δι' εγγράφου» στις αγοραπωλησίες ακινήτων κατά τη βυζαντινή και μεταβυζαντινή περίοδο, σύμφωνα με τον οποίο η αγοραπωλησία θεωρείτο συντελεσμένη με τη σύνταξη και υπογραφή του εγγράφου ενώ η παράδοση αυτού στον αγοραστή γινόταν για αποδεικτικούς σκοπούς και ότι αποφασιστική σημασία για τη μεταβίβαση του δικαιώματος κυριότητας είχε η σύνταξη του εγγράφου και όχι η παράδοσή του, βλ. Π.Ι. Ζέπου, *Η παράδοσις δι' εγγράφου εν τω βυζαντινώ και τω μεταβυζαντινώ δικαίω*, *Annales* [Περιοδική έκδοση του Τμήματος Νομικής-ΑΠΘ], τεύχ. 1^ο, «Μνήμη Παναγιώτη Ι. Ζέπου», Θεσσαλονίκη 1988, σελ. 215 επ.

10. Η δωρεά μεταξύ συζύγων δεν ήταν ανεκτή την περίοδο του μεταβυζαντινού δικαίου. Βλ. ενδεικτικά μονογραφία Κ.Η. Πολυγένους, *Περί της απαγορεύσεως των δωρεών μεταξύ συζύγων*, Εν Αθήναις 1890, σελ. 23 επ. και τις σχετικές διατάξεις της Εξαβίβλου (4.14) στο Κ. Αρμενόπουλου, *Πρόχειρον νόμων ή Εξαβίβλος*, Επιμ.: Κ.Γ. Πιτσάκης, Αθήνα 1971, σελ. 268 επ.

11. Για τα σχολιαζόμενα πρακτικά βλ. Βασιλικής Διάφα – Καμπουρίδου, ό.π., σελ. 255 - 256 και 269 - 270 αντίστοιχα.

Γκλιόφα σύζυγος του Ν. Τσιόμου και ο Κώτιας Μπαζιάκη του Αναστασίου εμφανίστηκαν ενώπιον του Μητροπολίτη και μαρτύρων και «ώμολόγησαν» ότι η πρώτη πούλησε στο δεύτερο με το από 1.12.1887 πωλητήριο ένα χωράφι των παιδιών της και ότι ο δεύτερος το αγόρασε καταβάλλοντας το τίμημα που αναφερόταν στο πωλητήριο έγγραφο. Οι συμβαλλόμενοι όμως δεν είχαν καταλήξει ακόμη σε συμφωνία για την έκδοση ταπιού¹². Γι' αυτό Φωτεινή Γκλιόφα «παρέδωκεν» στον Κώτια ένα χρεωστικό ομόλογο 7 λιρών ενός από τα παιδιά της προς άλλο, τρίτο πρόσωπο (τον Κοκόλη Χαζηδούμου), το οποίο ο Κώτιας «έξαργύρωσεν». Του παρέδωσε επίσης και ένα άλλο «χρεωστικόν» ποσού 13½ λιρών «είκονικῶς ὑπογεγραμμένον» από την ίδια και τον άλλο της γιο «ὡς ἐνέχυρον» μέχρι να «δόσῃ λόγον» για την έκδοση ταπιού, με τη συμφωνία όμως ότι μόλις εκδοθεί το ταπί και τα δύο χρεωστικά έγγραφα θα θεωρούνταν «ἄγραφα χαρτία» και θα επιστρέφονταν στην πωλήτρια και το γιο της. Μετά από αίτημα των ενδιαφερόμενων το Δικαστήριο εξέδωσε «μαρτυρικόν» για απόδειξη της παραπάνω συμφωνίας και διασφάλιση των συμβαλλόμενων μερών¹³.

Τι εμπόδιζε την πωλήτρια και τον αγοραστή να καταλήξουν σε μια συμφωνία για την έκδοση ταπιού; Τα έξοδα έκδοσής του, η επιδίωξη για μεγαλύτερο τίμημα, τυχόν αντιρρήσεις των παιδιών της πωλήτριας ή μήπως κάποια άλλα προβλήματα στη μεταβίβαση; Το πρακτικό δεν μας παρέχει απαντήσεις στα ερωτήματα αυτά. Ούτε μας διαφωτίζει σχετικά με το αν το χωράφι παραδόθηκε στον αγοραστή, αν το εικονικό χρεωστικό ομόλογο ενσωμάτωνε και το ποσό της οφειλής προς τρίτο που κάλυψε ο αγοραστής αλλά και ποια θα ήταν η τύχη του ή η τύχη της ίδιας της αγοράς του χωραφιού στην περίπτωση που πωλήτρια και αγοραστής δεν συμφωνούσαν τελικά για το επίμαχο ταπί. Εκείνο που είναι μάλλον εμφανές, είναι ότι με την παράδοση των χρεωστικών ομολόγων στον αγοραστή ως ενέχυρο¹⁴, δη-

12. Ταπί αποκαλούνταν το ποσό που καταβαλλόταν σε ειδικό υπάλληλο του σουλτάνου έναντι του δικαιώματος κατοχής δημόσιας γης (όπως αγρών). Αυτός χορηγούσε «βεβαιωτικό» έγγραφο ενός ιδιόρρυθμου δικαιώματος διηνεκούς εξουσίας (κατοχής και κάρπωσης με διατήρηση της ψιλής κυριότητας υπέρ του κράτους) το λεγόμενο *τασαρρούφ*, το οποίο αποτελούσε αντικείμενο δικαιοπραξίας εν ζωή αλλά και κληρονομικής διαδοχής. Με το ταπί ανά χείρας ο κάτοχος μπορούσε να αποδείξει έναντι παντός το δικαίωμα εξουσίας του συγκεκριμένου ακινήτου. Με αυτή την έννοια θα πρέπει να εκτιμηθεί και ο όρος «πώληση» που αναφέρεται στο σχολιαζόμενο πρακτικό, καθώς δεν πρόκειται κατά κυριολεξία για πώληση αλλά για μεταβίβαση του παραπάνω ιδιόρρυθμου δικαιώματος. Βλ. σχετικά Ν.Π. Ελευθεριάδου, *ό.π.*, σελ. 82 επ., Νάκου, *Οθωμανικές γαίες*, σελ. 128 επ., Σοφίας Τζωρτζακάκη – Τζαρίδου, *ό.π.*, σελ. 31 επ.

13. Βλ. το σχολιαζόμενο πρακτικό στο έγγραφο με αύξ.αριθμ. 1 στο «παράρτημα» με την έκδοση εγγράφων στο τέλος της εργασίας.

14. Για το ενέχυρο, η συνομολόγηση του οποίου την περίοδο του βυζαντινού και του μεταβυζαντινού δικαίου συνεπαγόταν συνήθως παράδοση του ασφαλιζόμενου πράγμα-

λαδή για διασφάλισή του «έως οὗ δόσωσι λόγον πρὸς εξαγωγήν ταπίου», ασκούνταν μια μορφή πίεσης στην πωλήτρια να επισπεύσει την έκδοση του ταπιού ώστε να περιέλθει το ακίνητο στη νόμιμη νομή και κατοχή του αγοραστή και να μην ανατραπεί (ίσως) η προηγηθείσα αγορά του.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν τέσσερα άλλα έγγραφα καταχωρισμένα στο Κώδικα με πρακτικά της Δημογεροντίας και διάφορα δικαιοπρακτικά έγγραφα των ετών 1882-1899.

Ειδικότερα:

1) Σε ένα πωλητήριο έγγραφο με αριθμό 84/24/22.10.1889 (σελ. 2 του Κώδικα) διαβάζουμε ότι ο Γιαννούλης Θεοδώρου «οἰκειοθελῶς καὶ ἀπαραβιάστως ἐπώλησε σήμερον» στο γαμπρό του Γιώργιο Βουτυρή και στην κόρη του Πανάγιω το κοπάδι του με είκοσι πρόβατα και άλλα μεγάλα ζώα, ζωοτροφές, όλα τα έπιπλα και σκεύη της οικίας του, βαρέλια και άλλα κινητά πράγματα αντί 60 λιρών, τις οποίες έλαβε από τους αγοραστές «σώας καὶ ἀνελλιπείς». Αποξενούμενος δε «πάσης κυριότητος καὶ ἐξουσίας ἐπὶ τῶν ῥηθέντων ζώων τε καὶ τροφίμων ἀποκαθιστᾶ τὸν γαμβρόν αὐτοῦ Γ.Δ. Βουτυρῆν καὶ τὴν θυγατέρα αὐτοῦ τελείους ἐξουσιαστάς». Το έγγραφο συντάχθηκε παρουσία τριών μαρτύρων, επικυρώθηκε από τον Μητροπολίτη Κωνστάντιο¹⁵ και δόθηκε στους ενδιαφερόμενους «διὰ τὰ περαιτέρω»¹⁶.

2) Το παραπάνω (τυπικό) πωλητήριο έγγραφο ίσως να μην αποσπούσε την προσοχή μας αν δεν εντοπίζαμε στην αμέσως επόμενη σελίδα (σελ. 3)

τος από τον οφειλέτη στον δανειστή και τις διαφορές του από την υποθήκη, βλ. Ελευθερίας Σπ. Παπαγιάννη, ό.π., σελ. 195 επ., Λυδίας Παπαρρήγα - Αρτεμιάδη, Η αναγκαστική εκτέλεση για την ικανοποίηση ιδιωτικών χρηματικών απαιτήσεων- Περιπτώσεις από τα μεταβυζαντινά έγγραφα του νησιωτικού χώρου του Αιγαίου (1600-1821), ΕΚΕΙΕΔ 34 (1998), σελ. 147 επ., Δάφνης Παπαδάτου, Όψεις της εμπράγματης ασφάλειας στο βυζαντινορωμαϊκό δίκαιο, στο Φιλοσοφία δικαίου – Ιστορία δικαίου, Διεθνές και Δημόσιο δίκαιο, Ιδιωτικό Δίκαιο – Πολιτική Δικονομία, Πολιτικές Επιστήμες, «Τιμητικός τόμος για τον Ιωάννη Μανωλεδάκη», Αθήνα – Θεσσαλονίκη 2007, σελ. 65 επ.

15. Ο Κωνστάντιος (Κωνσταντίνος) Ματουλόπουλος γεννήθηκε στην Κοζάνη το 1841. Σπούδασε στη Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών. Διατέλεσε αρχιδιάκονος στη Μητρόπολη Θεσσαλονίκης και το 1875 χειροτονήθηκε Επίσκοπος Αρδαμερίου. Προήχθη σε Μητροπολίτη Σερβίων και Κοζάνης το 1889 όπου και παρέμεινε επί 3ετία. Μετατέθηκε στη Μητρόπολη Δρυινουπόλεως και επανήλθε στην Κοζάνη το 1894 όπου και παρέμεινε μέχρι τον θάνατό του το 1910. Δραστήριος και αγαπητός Μητροπολίτης, μερίμνησε κυρίως για τα σχολεία της πόλης και την επίλυση ενδοκοινοτικών διαφορών και πρωτοστάτησε στη σύνταξη του Κανονισμού της Κοινότητας Κοζάνης το έτος 1895. Βλ. περισσότερα, Η.Κ. Λαμπρέτσα, Ο Μητροπολίτης Σερβίων και Κοζάνης Κωνστάντιος Ματουλόπουλος 1841-1910, Κοζάνη 1997, σελ. 3 επ.

16. Βλ. το πρακτικό στο έγγραφο με αύξ. αριθμ. 2.α. στο «παράρτημα» με την έκδοση εγγράφων στο τέλος της εργασίας.

του ίδιου κώδικα τη με αριθμό 85/25/22.10.1889 δήλωση του ίδιου αγοραστή, Γεωργίου Βουτυρή, στον εκτελούντα χρέη γραμματέα της Μητρόπολης Νικόλαο Ξουπά, ότι η προαναφερόμενη πώληση δεν ίσχυε στην πραγματικότητα αλλά ότι αυτή έγινε εικονικά με μόνο σκοπό τη γηροκόμηση του πωλητή και της γυναίκας του. Μάλιστα, η συμφωνία έγινε με τον όρο ότι σε περίπτωση δυστροπίας του αγοραστή γαμπρού, αυτός όφειλε να αποχωρήσει από το σπίτι του πεθερού και να εγκαταλείψει «ἅπαντα τὰ ἐν τῷ πωλητηρίῳ διαλαμβανόμενα» παίρνοντας «δέκα μόνον λίρας ὡς ἀμοιβὴν τῆς ἐργασίας καὶ περιθάλψεως αὐτῶν». Αν πάλι αυτός δυστροπούσε μέσα σε ένα έτος από την υπογραφή της συγκεκριμένης δήλωσης, υποχρεούνταν να αποχωρήσει χωρίς να πάρει οτιδήποτε «μήτε τὰς δέκα λίρας». Η δήλωση υπογράφηκε από πληρεξούσιο του αγοραστή γαμπρού λόγω αγραμματοσύνης του τελευταίου καθώς και τους τρεις μάρτυρες που υπέγραψαν και στο προηγούμενο πωλητήριο και αφού επικυρώθηκε από τον Μητροπολίτη, δόθηκε στους ενδιαφερόμενους «διὰ τὰ περαιτέρω»¹⁷.

3) Σε ένα άλλο έγγραφο με αριθμό 241/84/12.3.1891 (σελ. 100) ο Μητροπολίτης Κωνστάντιος «ἐπιβεβαιοῖ» δήλωση του Ιωάννη Παλαιού ενώπιον του γραμματέα της Μητρόπολης Στέργιου Παπαργυρούδη και τριών μαρτύρων ότι η αγοραπωλησία του πατρικού του σπιτιού στον Γκιουλέρμαχαλά που καταρτίστηκε μεταξύ αυτού και του πατέρα του Γεωργίου Παλαιού με τίμημα 50 λίρες, δεν ήταν αληθινή αλλά «ἐγένετο αὕτη οἰκονομικὴ ἐπὶ τῷ ὄρῳ ἵνα περιθάλψῃ καὶ γηροκομήσῃ αὐτόν ἐφ' ὅρου ζωῆς». Τα συμβαλλόμενα μέρη συμφώνησαν ότι στην περίπτωση που ο γιος αθετούσε την υπόσχεσή του, η πώληση θα ήταν άκυρη¹⁸.

4) Τέλος, σύμφωνα με τα αναφερόμενα στο έγγραφο με αριθμό 225/140/26.4.1892 (σελ. 181-182), ο Αθανάσιος Πισλής δήλωσε ενώπιον μαρτύρων ότι τα περιγραφόμενα ακίνητα (οικία, χωράφια και αμπέλια) που φέρεται ότι αγόρασε σε προγενέστερο χρόνο από τον πατέρα του Νικόλαο Πισλή, δεν τα αγόρασε στην πραγματικότητα αλλά μόνον φαινομενικά, με στόχο να «διαθρέψῃ, περιθάλψῃ καὶ γηροκομήσῃ» αὐτόν και τη μητέρα του «ἐφ' ὅρου ζωῆς». Συμφώνησαν δε ότι εφόσον ο γιος αθετούσε την υπόσχεσή του, η πώληση θα θεωρούνταν άκυρη¹⁹.

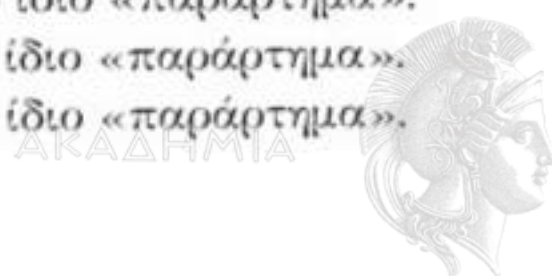
Οι πληροφορίες που μας δίνουν τα παραπάνω έγγραφα μας οδηγούν σε ορισμένες διαπιστώσεις:

α) Η ρητή και σαφής δήλωση της εικονικότητας καταδεικνύει ότι η εικονική σύμβαση καταρτιζόταν εν πλήρη γνώσει και με κοινή συμφωνία των συμβαλλόμενων μερών.

17. Βλ. το πρακτικό στο έγγραφο με αύξ. αριθμ. 2.β. στο ίδιο «παράρτημα».

18. Βλ. το πρακτικό στο έγγραφο με αύξ. αριθμ. 2.γ. στο ίδιο «παράρτημα».

19. Βλ. το πρακτικό στο έγγραφο με αύξ. αριθμ. 2.δ. στο ίδιο «παράρτημα».

β] Στις δηλώσεις εικονικότητας, η εικονική σύμβαση χαρακτηρίζεται ως «οικονομική συμφωνία» χωρίς κάποια άλλη επεξήγηση. Διαφωτιστικές για την ερμηνεία του όρου αποδεικνύονται οι διατάξεις 27.24, 25 και 46.11 του Νομικού του Θεοφίλου Καμπανίας, όπου ορίζεται ότι «οικονομική πώληση» είναι η φαινομενική (εικονική) πώληση, που υποκρύπτει άλλη συμφωνία για εξυπηρέτηση άλλου σκοπού από αυτόν της πώλησης και δεν γεννά δικαίωμα για είσπραξη του αναφερόμενου τιμήματος, ούτε αποξενώνει το πράγμα από τον πραγματικό του κύριο²⁰. Θα μπορούσαμε λοιπόν να θεωρήσουμε κατ' αρχήν ότι με τη χρήση του όρου «οικονομική συμφωνία» τα συμβαλλόμενα μέρη δήλωναν ότι γνώριζαν την ακυρότητα της εικονικής αγοραπωλησίας και ότι το αντίστοιχο συμβόλαιο δεν μπορούσε να επιφέρει έννομες συνέπειες, αφού ούτε ο φερόμενος ως πωλητής σκόπευε στη μεταβίβαση της κυριότητας ούτε και ο φερόμενος ως αγοραστής στην καταβολή του τιμήματος.

γ] Από το περιεχόμενο των εγγράφων δεν προκύπτει αν στις εικονικές αγοραπωλησίες γινόταν πράγματι παράδοση των πωλούμενων πραγμάτων και καταβολή του αντίστοιχου τιμήματος. Οι δηλώσεις για εικονικότητα των πωλήσεων συνηγορούν μάλλον υπέρ της αντίθετης εκδοχής. Ωστόσο, η αναφορά στην πρώτη από τις εξεταζόμενες δηλώσεις εικονικότητας ότι σε περίπτωση δυστροπίας του γαμπρού στη γηροκόμηση του πεθερού, αυτός όφειλε να αποχωρήσει από το σπίτι του πεθερού εγκαταλείποντας όλα όσα αναφέρονταν στο πωλητήριο έγγραφο, μας επιτρέπει να υποθέσουμε ότι δεν μπορεί να αποκλειστεί το ενδεχόμενο και η νομή του πράγματος να παραδινόταν και το τίμημα να καταβαλλόταν με σκοπό να διασφαλιστούν και η εικονική και η υποκρυπτόμενη συμφωνία.

δ] Οι εικονικές αγοραπωλησίες δεν φαίνεται ότι καταρτίζονταν με σκοπό να εξαπατήσουν τους τρίτους, αλλά με σκοπό να καλύψουν άλλες, άτυπες συμφωνίες των ενδιαφερόμενων για γηροκόμηση των γέρων γονέων. Ίσως μάλιστα να αποτελούσαν και μια μορφή πίεσης ή το αντάλλαγμα σε αυτή τη γηροκόμηση.

20. Νομικόν Θεοφίλου Καμπανίας 27.24 (KZ' § 24): «Οἰκονομική πώλησις εἶναι ἐκεῖνη, ὅπου σχηματίζομαι μόνον πῶς σοῦ πωλῶ τό σπῆτι ἢ τό ἐργαστήρι διά τόσα ἄσπρα καί δέν πάρω τίποτε, ἢ ἀγράφως τό κάμω, ἢ ἐγγράφως. Καί εἰς τό κρυπτόν γίνεται ἄλλη συμφωνία καί εἰς τό φανερόν λέγεται ὅτι ἔγινε πώλησις. Καί ἀπό αὐτήν τήν οἰκονομικήν πώλησιν δέν πίπτει εἰς τήν κρίσιν νά γυρεύῃ τήν τιμήν ὅπου ἐγγράφη. Καί αὐτά γίνονται πολλαῖς φοραῖς διά ἄλλα τέλη συμφέροντα εἰς ἐκείνους ὅπου κάμνουν τάς οἰκονομικάς πωλήσεις». 27.25 (KZ' § 25): «Ἡ οἰκονομική πώλησις οὐδέ τίποτε εἶναι, οὐδέ λογίζεται πῶς ἀποξενώνει τό πρᾶγμα ἀπό τόν οἰκοκύριον, τόν πρῶτον καί ἀληθινόν» και 46.11 (ΜΣτ' § 11): «Οὐκ ἐστίν εἰκονική, δηλ. οἰκονομική, πώλησις, ἂν δοθῇ ἡ τιμή τοῦ πράγματος». Για τις διατάξεις βλ. κριτική έκδοση Δ.Σ. Γκίνη, Νομικόν ποιηθέν και συνταχθέν εις απλήν φράσιν υπό επισκόπου Καμπανίας Θεοφίλου του εξ Ιωαννίνων, ΕΕΣΝΟΕ [παράρτημα], Θεσσαλονίκη 1960, σελ. 198, 307.

ε] Τόσο οι εικονικές συμβάσεις όσο και οι δηλώσεις εικονικότητας φαίνεται ότι δηλώνονταν από μόνο τον πωλητή και τον αγοραστή αντίστοιχα ενώπιον του γραμματέα της Μητρόπολης και μαρτύρων και επιπλέον επικυρώνονταν (και οι δύο) από τον Μητροπολίτη. Δεν προκύπτει αρνητική στάση των εκκλησιαστικών οργάνων στις δηλώσεις αυτές, ούτε όμως και αποδοχή. Δεν διαφαίνεται λοιπόν ότι τα εκκλησιαστικά όργανα και οι μάρτυρες συνέπρατταν με κάποιον τρόπο στην ίδια τη δικαιοπραξία και τη διαμόρφωση της, αλλά αντίθετα ότι απλώς πιστοποιούσαν τις δηλώσεις που γίνονταν ενώπιόν τους (όπως σε συμβολαιογράφο).

Επιπλέον, τόσο η εικονική σύμβαση όσο και η δήλωση εικονικότητας καταχωρίζονταν στον κώδικα της Μητρόπολης. Η δημόσια δήλωση – ομολογία και η καταχώρισή της στους εκκλησιαστικούς κώδικες είναι ενδεικτική ως προς την επιθυμία των ενδιαφερόμενων να διασφαλίσουν τις συμφωνίες τους από τυχόν κακόβουλες ενέργειες του άλλου μέρους. Η διαδικασία αυτή φαίνεται ότι λειτουργούσε στη συνείδηση των ενδιαφερόμενων ως ηθική δέσμευση για τήρηση των συμφωνηθέντων αλλά και ως μια ισχυρή τεκμηρίωση, είτε ως τυπική θεώρηση είτε ως ουσιαστική έγκριση, για την εγκυρότητα της κάθε δικαιοπραξίας, έτσι ώστε να μην μπορεί αυτή να αμφισβητηθεί στο μέλλον.

στ] Οι εικονικές αγοραπωλησίες υποβάλλονταν στον τύπο του εγγράφου και δεν περιείχαν όρους ή ρήτρες. Από το περιεχόμενό τους δεν προκύπτει ότι η βούληση των συμβαλλόμενων μερών κατευθυνόταν (τυπικά) στην κάλυψη κάποια άλλης δικαιοπραξίας και επομένως συνάγεται ότι οι ενδιαφερόμενοι ήθελαν να συντρέχουν οι αναγκαίοι όροι για κατάρτιση της συγκεκριμένης σύμβασης, παρά τη γνώση της εικονικότητας. Συνακόλουθα, οι συμβάσεις αυτές, φαινομενικά τουλάχιστον, παρήγαγαν άμεσα τα αποτελέσματά τους, δηλαδή μεταβίβαση του δικαιώματος κυριότητας των πωλούμενων πραγμάτων από την κατάρτισή τους. Στο σημείο αυτό είναι μάλλον αναγκαίο να διατηρήσουμε μια επιφύλαξη, ειδικά για τις εικονικές αγοραπωλησίες ακινήτων καθώς στις προαναφερόμενες δηλώσεις εικονικότητας πώλησης ακινήτων (έγγραφα με αριθμό 241/84/1891 και 225/140/1892) δεν αναφέρεται αν έχει προηγηθεί έκδοση χοτζετιού ή ταπιού, ούτε γνωρίζουμε αν δηλώνονταν στις οθωμανικές αρχές και οι δηλώσεις εικονικότητας. Αν λοιπόν υποθέσουμε ότι είχε μεσολαβήσει η οθωμανική διοίκηση στις (εικονικές) αγοραπωλησίες, τότε οι εν λόγω συμβάσεις θα πρέπει να θεωρηθούν μεταβιβαστικές, διαφορετικά θα πρέπει να εκληφθούν ως παρέχουσες μόνον ενοχική υποχρέωση μετάθεσης της κυριότητας²¹.

Από την άλλη, σε έγγραφο τύπο φαίνεται ότι υποβαλλόταν και η δήλωση

21. Πρβλ. Ελευθερίας Σπ. Παπαγιάννη, *ό.π.*, σελ. 66.

εικονικότητας (χωρίς βέβαια να προκύπτει ότι υπήρχε σχετική υποχρέωση). Αυτό όμως είχε ως αποτέλεσμα και αυτή καθαυτή η υποκρυπτόμενη συμφωνία να αποκτά υπόσταση (αλλά και δημοσιότητα με την καταχώρισή της στον εκκλησιαστικό κώδικα), αποκαλύπτοντας μάλιστα την εικονικότητα της σύμβασης αγοραπωλησίας που είχε προηγηθεί. Άραγε πόσο η δήλωση αυτή επηρέαζε την σύμβαση αγοραπωλησίας; Όπως φαίνεται, οι ενδιαφερόμενοι δεν εξαρτούσαν άμεσα την εγκυρότητα (ή ακυρότητα) της εικονικής σύμβασης από αυτή την ίδια την εικονικότητα αλλά από την θέληση των μερών και ειδικότερα από την αθέτηση (ή μη) της υποκρυπτόμενης συμφωνίας, εν προκειμένω της γηροκόμησης των ηλικιωμένων γονέων. Έτσι, αν η καλυπτόμενη συμφωνία τηρούνταν, η αγοραπωλησία θα ήταν ισχυρή, διαφορετικά αυτή θα ήταν άκυρη, διασφαλίζοντας ίσως έτσι ότι ο παρέχων γονέας δεν θα κατέληγε και άπορος και χωρίς φροντίδα. Ωστόσο, σε αυτή την περίπτωση η ρήτρα ακυρότητας στη δήλωση εικονικότητας μετέτρεπε τη σύμβαση αγοραπωλησίας σε σύμβαση υπό όρους. Οι ενδιαφερόμενοι με ένα πρόσθετο (στην εικονική σύμβαση) σύμφωνο ανέβαλλαν την κατάργηση των (εικονικά) ήδη γεννημένων αποτελεσμάτων και δικαιωμάτων από τη σύμβαση, στοιχείο που έμμεσα καταδεικνύει ότι τα συμβαλλόμενα μέρη ήθελαν την εικονική σύμβαση ισχυρή.

ζ] Πέρα από την έλλειψη εμπιστοσύνης μεταξύ των μερών, που μπορεί να υποδηλώνουν οι συγκεκριμένες ενέργειες, θα πρέπει ίσως να γίνει δεκτό ότι και οι δύο δηλώσεις παρήγαγαν έννομες συνέπειες, εκδηλώνονταν για συγκεκριμένο σκοπό και απευθύνονταν σε συγκεκριμένο κύκλο προσώπων. Έτσι, η δήλωση πώλησης, πέρα από τους άμεσα ενδιαφερόμενους, απευθυνόταν και σε κάθε άλλον τρίτο, τυχόν ενδιαφερόμενο για τη συγκεκριμένη σύμβαση, γινόταν δε με σκοπό να εκληφθεί αυτή ως αληθής και όχι φαινομενική. Και ναι μεν την περίοδο της οθωμανικής κυριαρχίας η Εκκλησία δεν είχε εν γένει δικαιοδοσία σε θεσμούς και έννομες σχέσεις του εμπράγματος δικαίου, η έγγραφη όμως κατοχύρωση των σχετικών συμφωνιών ενώπιον του εκκλησιαστικού δικαστηρίου λειτουργούσε περισσότερο ηθικά στην κατεύθυνση της διασφάλισης των ενδιαφερόμενων στη μεταξύ τους σχέση αλλά και σε κάθε ενδεχόμενη εναντίωση ή αμφισβήτηση τρίτων, συγγενών και μη. Η δήλωση εικονικότητας φαίνεται ότι γινόταν για διασφάλιση της υποκρυπτόμενης συμφωνίας αλλά και της εκτέλεσης και των δύο συμφωνιών. Έτσι, υποθέτουμε ότι εκείνος που κρατούσε την υπόσχεσή του, είχε και το δικαίωμα να απαιτήσει την εκτέλεση της (εικονικής) παροχής. Επίσης, ότι και οι δύο δηλώσεις θεωρούνταν ισχυρές, ώστε η εικονικότητα να μπορεί να αντιταχθεί κατά του άλλου μέρους σε περίπτωση που αυτός επικαλούνταν έλλειψη εικονικότητας.

Ωστόσο, οι παραπάνω διαπιστώσεις προκαλούν με τη σειρά τους ορισμένα εύλογα ερωτήματα:

Τι συνέβαινε στην περίπτωση που ο «αγοραστής» επιχειρούσε την εκποίηση του εικονικώς αγορασθέντος πράγματος ή κάποιο από τα συμβαλλόμενα μέρη επικαλούνταν την εικονικότητα της σύμβασης με στόχο την ανατροπή της; Και ακόμη, κατά πόσο κάποιος τρίτος μπορούσε να προβάλλει μια δικαιοπραξία ως εικονική;

Κάποιες απαντήσεις στα ερωτήματα αυτά βρίσκουμε σε δύο πρακτικά στους Κώδικες του Μικτού Εκκλησιαστικού Δικαστηρίου. Ειδικότερα:

1) Στο πρακτικό με αριθμ. 26/12.10.1894 του Κώδικα του Μικτού Εκκλησιαστικού Δικαστηρίου των ετών 1890 -1899 (φ. 44 - 47) περιγράφεται μια δίκη επιστροφής τραχώματος και προίκας²². Η Ευφροσύνη Μπήλα άσκησε αγωγή κατά του εν διαστάσει συζύγου της Αργυρίου Σταμάτη και ζήτησε την επιστροφή 100 λιρών για τράχωμα, 40 λιρών για ενδύματα και 10 λιρών για ένα χρυσό ρολόι που του είχε παραχωρήσει πέντε χρόνια πριν ο πατέρας της με το από 9.12.1889 προικοσύμφωνο, όταν παντρεύτηκαν στα Ιωάννινα. Ο εναγόμενος σύζυγος αντέτεινε ότι ουδέποτε έλαβε προίκα και μάλιστα «οὐχ ἦττον οὐδ' ὀβολόν» και επικαλέστηκε έγγραφο του ίδιου του πεθερού του που δήλωνε «τό προικοσύμφωνον εἰκονικόν». Το Δικαστήριο υποχρέωσε τον εναγόμενο να προσκομίσει το επίμαχο έγγραφο, πλην όμως εκείνος προσκόμισε μια επιστολή του αδελφού του, σύμφωνα με την οποία το έγγραφο βρισκόταν στο οστεοφυλάκιο του αδελφού τους Θεόδωρου και δεν ήθελε να το ανοίξει μόνος αλλά μαζί με τον εναγόμενο αδελφό του. Η ενάγουσα αρνήθηκε τους ισχυρισμούς του συζύγου της και προσκόμισε για απόδειξη το με αριθμ. πρωτ. 1775/9.8.1890 έγγραφο υπογεγραμμένο από τον εναγόμενο, όπου αυτός ομολογούσε ότι έλαβε την προίκα. Το Δικαστήριο δέχτηκε ότι το συγκεκριμένο έγγραφο που συντάχθηκε μετά το προικοσύμφωνο και υπογράφηκε από τον εναγόμενο γαμπρό αποτελούσε «πλήρη ἀπόδειξιν ἀποκλείουσαν πᾶσαν ἀνταπόδειξιν». Έτσι, επιδίκασε υπέρ της ενάγουσας την επιστροφή των προικίων και διέταξε την εκτίμηση της αξίας των ενδυμάτων από πραγματογνώμονες. Ο εναγόμενος όμως δεν επέτρεψε να εισέλθουν οι πραγματογνώμονες στο σπίτι του.

22. Το «τράχωμα» ήταν παροχή κυρίως χρημάτων ή ακόμη και ακινήτων, που προσέφεραν οι γονείς της μελλοντικής κόρης προς το μέλλοντα γαμπρό ενόψει του γάμου προς «ενίσχυση» της προίκας, που δινόταν κατά τον γάμο για ελάφρυνση των οικογενειακών βαρών, προκειμένου να εξασφαλίσουν τη συγκατάθεσή του για αποκατάσταση της θυγατέρας τους. Εξελίχθηκε από απλή συνήθεια σε θεσμό δημιουργώντας πολλά κοινωνικά προβλήματα με συνέπεια να υποχρεωθεί το Οικουμενικό Πατριαρχείο να εκδώσει το διάστημα 1700 - 1844 περί τις δεκατέσσερις εγκυκλίους με μέτρα για τον περιορισμό του. Βλ. κυρίως Ελένης Κύρση - Νάκου, *Αι περί προικοδοσιών «νομοθετικάι» ρυθμίσεις βάσει των Κανονικών Διατάξεων του Οικουμενικού Πατριαρχείου (1701-1844)*, Θεσσαλονίκη 1980, σελ. 32 επ.

οπότε και το Δικαστήριο τον υποχρέωσε να αποδώσει στην ενάγουσα ότι αυτή ζητούσε²³.

2) Σε ένα άλλο πρακτικό του Κώδικα του Μικτού Εκκλησιαστικού Δικαστηρίου των ετών 1900-1913 με αριθμ. 1/12.5.1900 (σελ. 1, 2) διαβάζουμε ότι η άτεκνη Αικατερίνη χήρα Λάζαρου Μάτσου άσκησε αγωγή ζητώντας από τους κληρονόμους του αποβιώσαντος συζύγου της να της επιστρέψουν την προίκα από ενδύματα, χρήματα και άλλα προικώα συνολικής αξίας 4.823 γροσίων που του είχε δώσει με προικοσύμφωνο 19 χρόνια πριν. Οι εναγόμενοι κληρονόμοι αρνήθηκαν την καταβολή μετρητών και υποστήριξαν ότι «τό ἐν τῷ προικοσυμφώνῳ ἀναγραφέν κονδύλιον τῶν μετρητῶν τυγχάνει εἰκονικόν». Καταλόγισαν επίσης στην ενάγουσα άρνηση για διανομή της περιουσίας του μακαρίτη που βρισκόταν σε ένα δωμάτιο όπου μπαινόβγαινε μόνον η ενάγουσα, με συνέπεια να αγνοούν «τὴν τύχη της». Σε κάθε περίπτωση πάντως δήλωσαν ότι δέχονται να της επιστρέψουν την προίκα της από την υπόλοιπη περιουσία του αποβιώσαντος. Όπως φαίνεται, οι κληρονόμοι δεν κατάφεραν να αποδείξουν τους ισχυρισμούς τους περί την εικονικότητα του ποσού του προικοσυμφώνου, με αποτέλεσμα το Δικαστήριο να τους υποχρεώσει να το επιστρέψουν στην ενάγουσα²⁴.

Από τα συγκεκριμένα πρακτικά προκύπτει ότι και οι συμβαλλόμενοι και άλλα, τρίτα πρόσωπα είχαν δικαίωμα να προσβάλλουν μια δικαιοπραξία ως εικονική, εν προκειμένω υπό τη μορφή ενστάσεων, εφόσον θεωρούσαν ότι είχαν και μπορούσαν να αποδείξουν έννομο συμφέρον, το οποίο προφανώς συνίστατο στην οικονομική βλάβη που υφίσταντο από αυτήν.

Συνάγεται επίσης ότι στις κρινόμενες διαφορές το δικαστήριο δεν ερεύνησε την περίπτωση ύπαρξης ή μη δόλου στη σύσταση των εικαζόμενων εικονικών προικοσυμφώνων αλλά ότι περιορίστηκε στην απόδειξη της συνδρομής (ή μη) της αληθινής βούλησης στην κατάρτισή τους. Το βάρος απόδειξης φαίνεται ότι έφερε εκείνος που επικαλούνταν εικονικότητα και ότι για την απόδειξη δεν αρκούσε πιθανολόγηση αλλά πλήρης απόδειξη. Από το περιεχόμενο των δύο πρακτικών διακρίνει κανείς μια προσπάθεια να διαφυλαχθούν οι ειδικές υπέρ της γυναίκας εγγυήσεις του νόμου για επιστροφή των προικίων χωρίς μεταβολή ή αλλοίωση των προικοσυμφώνων²⁵, αν και το δεύτερο πρακτικό δεν μας πληροφορεί για τα επιμέρους στοιχεία και κριτήρια που έλαβε υπόψη του το δικαστήριο προκειμένου να απορρίψει τους ισχυρισμούς των εναγόμενων. Αντίθετα όμως, στο πρώτο

23. Για το πρακτικό βλ. το έγγραφο με αύξ. αριθμ. 3 στο «παράρτημα» με την έκδοση εγγράφων στο τέλος της εργασίας.

24. Βλ. το πρακτικό στο έγγραφο με αύξ. αριθμ. 4 στο ίδιο «παράρτημα».

25. Βλ. τις διατάξεις της Εξαβίβλου 4.10.11 στο Κ. Αρμενόπουλου, ό.π., σελ. 250 επ. και του Νομικού του Θεόφιλου Καμπανίας 4.7. 29, 83 στο Δ.Σ. Γκίνη ό.π., σελ. 93 επ.

πρακτικό γίνεται σαφής αναφορά στην αποδεικτική δύναμη των εγγράφων—σε σχέση με αυτή των μαρτύρων— για τη διαμόρφωση της δικανικής πε-
ποιίθησης του δικαστηρίου. Με επαρκή (όπως θα λέγαμε σήμερα) αιτιολο-
γία αλλά και με παραπομπή σε διατάξεις που θεώρησε σχετικές, συγκεκρι-
μένα στις διατάξεις 4.30.14.1 του Ιουστινιάνειου Κώδικα²⁶, το δικαστήριο
δέχτηκε ότι: «Ἐπειδὴ ἡ ἔνστασις τοῦ ἐναγομένου ὅτι τό προικοσύμφωνον
εἶνε εἰκονικόν, καί ὅτι ἔχει ἔγγραφον τοῦ πρώην πενθεροῦ του δι' οὗ
βεβαιουῖται, ὅτι δέν ἐμέτρησεν αὐτῷ χρήματα εἶνε ἀπορριπτέα καθ' ὅσον
μετά τήν σύνταξιν προικοσυμβολαίου, δι' οὗ τῷ ἐδόθη ἡ ὑπόσχεσις προι-
κός, ἐξέδοτε ἴδιον ἔγγραφον ὑπό ἡμερομηνίαν 9 Αὐγούστου 1890 καί ἀριθ.
Πρωτ. 1775 ὁμολογῶν δι' αὐτοῦ, ὅτι παρέλαβε τήν προῖκα, ἐπομένως
δέν δικαιουῖται κινηθείσης ἀγωγῆς κατ' αὐτοῦ περί ἀποδόσεως προικός,
νά ἀποκρούσῃ αὐτήν διά τῆς ἀρνητικῆς ἀπαντήσεως, ὅτι δέν παρέλαβε
τήν προῖκα, διότι ἡ μετά προηγηθέν προικοσύμφωνον ὁμολογία του περί
λήψεως τῆς προικός ἀποτελεῖ κατ' αὐτοῦ πλήρη ἀπόδειξιν ἀποκλείουσαν
πᾶσαν ἀνταπόδειξιν, Κωδ.[4-30]14.1, οὐχ ἦττον ἐδόθη αὐτῷ προθεσμία
δεκαεπτὰ ἡμερῶν πρὸς προσαγωγήν τοῦ ἐν λόγῳ ἐγγράφου, ὅπερ ὅμως
δέν ἔφερεν, ἀλλ' ἀντί τούτου ἐπι(στ)ολήν τοῦ αὐταδέλφου του Σωτηρί-
ου, μαρτυροῦντος περί τῆς ὑπάρξεως τοιούτου ἐγγράφου ἐν τῷ κιβωτίῳ
τοῦ μακαρίτου ἀδελφοῦ των, ἡ μαρτυρία τοῦ ὁποίου δέν εἶνε δυνατόν
νά ληφθῇ ὑπ' ὄψιν.».

Οι παραπάνω πληροφορίες, όπως τουλάχιστον αυτές προκύπτουν από
το αρχειακό υλικό που ερευνήθηκε, μας επιτρέπουν να καταλήξουμε στη
γενικότερη εκτίμηση ότι στην Κοζάνη του 19^{ου} αιώνα οι εικονικές δικαιο-
πραξίες δεν ήταν ούτε ασυνήθιστες ούτε απαγορευμένες. Αντίθετα, διαφαί-
νεται ότι ειδικά η σύναψη εικονικών αγοραπωλησιών ήταν αρκετά διαδε-
δομένη, αν και δεν είμαστε προς το παρόν σε θέση να γνωρίζουμε σε ποια
ακριβώς έκταση, ούτε αν η σύναψη εικονικών δικαιοπραξιών επεκτεινόταν
και σε άλλες έννομες σχέσεις του ιδιωτικού δικαίου.

Προκύπτει ακόμη ότι οι δικαιοπραξίες αυτές όχι μόνο δέσμευαν ηθικά
τους ενδιαφερόμενους και ίσχυαν μεταξύ τους αλλά ότι επικυρώνονταν
και από τα εκκλησιαστικά όργανα. Άλλωστε, είναι αξιοσημείωτο ότι σε
κάποιες περιπτώσεις το ίδιο το Πατριαρχείο φαίνεται ότι ενθάρρυνε την
κατάρτιση εικονικών δικαιοπραξιών, όπως θα μπορούσε κανείς να συνάγει
από μια εγκύκλιό του με ημερομηνία 21.6.1891, με την οποία καλούνταν
οι Επιτροπές των εκκλησιών και οι Εφορείες των σχολών της περιοχής της
Αρχιεπισκοπής Κωνσταντινούπολης να ενεργήσουν αποτελεσματικά για ει-
κονική μεταβίβαση της περιουσίας άτεκνων χριστιανών σε άλλα πρόσωπα.

26. C. 4.30.14.1 (Iustinianus, 528).

αξιόπιστα, ώστε να μην περιέλθει αυτή ως αδέσποτη στο οθωμανικό Δημόσιο. Προς διευκόλυνση μάλιστα γνωστοποιούνταν και υπόδειγμα εγγράφου εικονικής μεταβίβασης²⁷. Το στοιχείο αυτό ενισχύει την εκτίμηση ότι εν γένει οι εικονικές δικαιοπραξίες εξυπηρετούσαν κάποιον συγκεκριμένο σκοπό και ειδικότερα τη διασφάλιση εκτέλεσης κάποιων άτυπων συμφωνιών. Έτσι οι εικονικές αγοραπωλησίες που εξετάσαμε, ενδέχεται να λειτουργούσαν ως κίνητρο ή ως αντάλλαγμα στη γηροκόμηση των ηλικιωμένων γονέων, η οποία ίσως δεν μπορούσε να επιτευχθεί διαφορετικά ή ακόμη να αποσκοπούσαν στον αποκλεισμό υπέρμετρων περιουσιακών αξιώσεων από την παροχή τέτοιων υπηρεσιών, αν και τα πρακτικά δεν μας διαφωτίζουν ιδιαίτερα για τις ειδικότερες συνθήκες κάτω από τις οποίες τα ενδιαφερόμενα μέρη οδηγήθηκαν στις συγκεκριμένες συμφωνίες.

Οι εικονικές δικαιοπραξίες δεν φαίνεται ότι στερούνταν εννόμων συνεπειών εξαιτίας του ελαττώματος της εικονικότητας, αλλά αντίθετα ότι, παρά την εικονικότητα, παρήγαγαν έννομα αποτελέσματα, τα οποία μπορούσαν και να ανατραπούν μετά από συμφωνία των μερών. Στη βάση αυτή θα μπορούσαμε, κλείνοντας, να σημειώσουμε ότι τόσο οι εικονικές δικαιοπραξίες όσο και οι δηλώσεις εικονικότητας συνιστούν μεταξύ άλλων ένδειξη για εφαρμογή (ίσως και ευρεία) κατά την εξεταζόμενη περίοδο ορισμένων βασικών αρχών του ενοχικού δικαίου, της αρχής της ελευθερίας των συμβάσεων, υπό την έννοια ότι οι συμβαλλόμενοι μπορούσαν να διαμορφώσουν τις προϋποθέσεις με τις οποίες θα δεσμεύονταν μεταξύ τους αλλά και της αρχής του σεβασμού αυτών των συμβάσεων (*pacta sunt servanda*).-

Λέξεις-κλειδιά: Κοζάνη – εικονικότητα – δικαιοπραξία – σύμβαση - αγοραπωλησία - εικονικές δικαιοπραξίες – εικονικές συμβάσεις- βούληση – διάσταση βούλησης και δήλωσης – γηροκόμηση.

27. Βλ. Ι. Σταυρίδου, *Συλλογή Πατριαρχικών και Συνοδικών Εγκυκλίων, Πατριαρχικών αποδείξεων και Εγκυκλίων της Μ. Πρωτοσυγκελλίας*, εν Κωνσταντινουπόλει 1900, σελ. 107, 182, 183.

ΤΑ ΕΓΓΡΑΦΑ

1. Κώδικας Επισκοπής Σερβίων και Κοζάνης των ετών 1875-1889

(Σελ. 267 / Ημερομηνία 13.2.1888 - Έκδοση εικονικού χρεωστικού ομολόγου)

Σελ.

13.2.1888

267

Μαρτυρικό

Δι' οὗ γίνεται δῆλον ὅτι παρουσιασθέντες αὐτοπροσώπως ἐνώπιον τῆς ἡμῶν ταπεινότητος |¹ κ(αί) τῶν ὑποφαινομένων μαρτύρων ἡ σύζυγος τοῦ Ν.Τσιόμου Γκλιόφα Φωτεινή κ(αί) ὁ Κώτιας Ἀνα(στ)α- |² σίου Μπαζιάκη ὡμολόγησαν ὅτι ἡ μέν ἐπώλησε κατὰ τό ἀπό 1 (Δεκεμ)βρίου 1887 πω- λητήριον |³ ἐν χωράφιον τῶν παιδιῶν τῆς κ(αί) ὁ δέ ὅτι τό ἀγόρασε κ(αί) τά χρήματα κατὰ τό ἔγγραφον |⁴ ἐπληρώθησαν ἐπειδή ὁμῶς λόγον εἰσέτι δέν ἔδωκαν πρὸς ἐξαγωγήν ταπίου, διὰ ταῦτα πα- |⁵ ρέδωκεν ἡ Φωτεινή τῷ Κώτιᾳ, κ(αί) ἐν ὁμολογον τοῦ παιδός αὐτῆς χρεωστικόν ἀπό 7 λί- ρας |⁶ πρὸς τόν Κοκόλ(η) Χ(ατζ)Δούμου τό ὁποῖον ἐξαργύρωσεν ὁ Κ. καθώς κ(αί) ἐν χρεωστικόν εἰκονικῶς |⁷ ὑπογεγραμμένον ὑπ' αὐτῆς κ(αί) τοῦ παιδίου τῆς Τσιόμου ἀπό λίρ. 13 ½ δεκατρεῖς ἡμισυ. Τό μέν |⁸ ἡμερ. 15 μαί(ου) 1887 τό δέ (Οκτω)βρίου 1887 ὡς ἐνέχυρον ἕως οὗ δόσωσι λόγον πρὸς ἐξα- |⁹ γωγήν ταπίου, ὁπότε, ὡς κ(αί) εἰς θάνατον τυχόν ἐπισυμβυσόμενον (ὃ μή γένοιτο) νά θεωρῶσιν |¹⁰ ὡς ἄγραφᾳ χαρτία ὡς κ(αί) νά τα ἐπιστρέψῃ ὀπίσω ὁ Κώτιας πρὸς τήν Φωτεινήν κ(αί) Μήτσι- ον |¹¹ ἅμα ἐξαχθῇ ταπίον τοῦ χωραφίου. Ταῦτα ὡμολογήσαντες ἐζήτησαν κ(αί) τήν ἔκδοσιν κ(αί) |¹² τοῦ παρόντος μαρτυρικοῦ ὅπερ κ(αί) ἐγένετο, ἐβεβαίωσεν ὁ Κώτιας κ(αί) μαρτύρησαν οἱ μάρτυ- |¹³ ρες ἐπιβεβαίωσεν ἡ ἡμῶν ταπεινότης κ(αί) ἐδόθη τῇ Φωτεινῇ. |¹⁴

Ἐν Κοζάνῃ τῇ 13 Φεβρου(α)ρ(ίου) 1888. |¹⁵

ὁ Κώτιας Αλεξίου μπαζιάκη μή γνωρίζων νά γράφω διὰ τοῦ ἐφημερ(ίου) μ(ου) Ἀναστασίου |¹⁶ ἱερέως βεβαιῶ τά ἀνωτέρω

» Ἀναστάσιος ἱερεύς ὁ ὑπογράψας αὐτόν μάρτυς. |¹⁷

» Ἀναστάσιος ἱερ. Κ. Γ. Δαρδούφας μάρτυς Ἡλίας Πέτρου μάρτυς |¹⁸

2. Κώδικας με πρακτικά της Δημογεροντίας, διαθήκες, πωλητήρια και άλλα δικαιοπρακτικά έγγραφα των ετών 1882-1899

α. (Σελ.2 / Ημερ.: 22.10.1889 - Εικονική αγοραπωλησία ζώων, ζωοτροφών και άλλων κινητών πραγμάτων)

Σελ. 2

22.10.1889

Ο Σερβίων καί Κοζάνης Κωνστάντιος ἐπιβεβαιοῖ |¹

|| Αριθ. Πρωτ. 84 ^{ΤΣ} || Διὰ τοῦ παρόντος πωλητηρίου ἐγγράφου δηλὸν γίνε-
νεται ὅτι ὁ |²

|| Διεκ. 24 || ὑποφαινόμενος Γιαννούλης Θεοδώρου ἐκ τοῦ χωρί-
ου Μυλωτίνης οἱ-|³ κειοθελῶς καί ἀπαραβιάστως ἐπώλησε σήμερον πρὸς
τόν γαμβρόν |⁴ αὐτοῦ Γεώργιον Δ. Βουτυρῆν ἐκ Ραδοβίστας καί πρὸς τὴν
θυγατέ -|⁵ ρα αὐτοῦ Πανάγιων τὰ ἐξῆς ζῶα καί τρόφιμα ἀ' δύο ἀγελά-|⁶
δια, τρεῖς βόας, τρία δαμάλια, δύο ὄνους εἴκοσι πρόβατα, Β' ὅλα |⁷ τὰ
ἐπιπλα καί σκεύη ὅσα ἐν τῇ οἰκίᾳ του ὑφίστανται ὡς καί |⁸ χάλκινα, ἥτοι
δύο μπακράτσια, ἓν χάλκωμα, ἓν τεγάνι, ἓνα τα-|⁹ βᾶν ἓνα τέντζερην καί
δύο λιγκέρια, Γ' τριάκοντα ταγάρια σι-|¹⁰ τᾶρι, εἴκοσιπέντε κριθᾶρι, εἴκοσι
βρίζα καί ἑκατόν ταγάρια |¹¹ καλαμπούκι, Δ' δύο βαγένια μικρά καί ἓν
καδίον καί Ε' |¹² δύο ἀμπάρια ἀνά δύο ἱμάτια ἀντί ἐξήκοντα ὀθωμανικῶν
λι-|¹³ ρῶν (ἀριθ. 60) τὰς ὁποίας ἔλαβε παρὰ τῶν ἰδίων σώας καί ἀνελ-
|¹⁴ λιπεῖς, ἀποξενούμενος λοιπὸν πάσης κυριότητος καί ἐξουσί-|¹⁵ ας ἐπὶ
τῶν ῥηθέντων ζώων τε καί τροφίμων ἀποκαθιστᾶ τόν |¹⁶ γαμβρόν αὐτοῦ
Γ.Δ. Βουτυρῆν καί τὴν θυγατέρα αὐτοῦ τελεί-|¹⁷ ους ἐξουσιαστάς, τού-
του ἔνεκα συνετάγη τόδε τό πωλητήριον |¹⁸ ἐγγράφον ὑπογραφέν παρὰ
τοῦ ἐντολέως τοῦ πωλήσαντος ἅτε |¹⁹ ἀγραμμάτου ὄντος, μαρτυρηθέν δέ
καί παρὰ τῶν κάτωθι ἀ-|²⁰ ξιοπίστων μαρτύρων καί ἐπικυρωθέν ὑπὸ τοῦ
Πανιερωτά-|²¹ του ἀρχιερέως ἡμῶν ἀγίου Σερβίων καί Κοζάνης Κυρίου
Κων-|²² σταντίου ἐδόθη τοῖς ἐνδιαφερομένοις διὰ τὰ περαιτέρω. |²³

Ἐν Κοζάνῃ τῇ 22 (Οκτω)βρίου 1889 |²⁴

|| Γιαν || νούλης Θεοδώρου βεβαιῶ τὰ |²⁵

|| ἄνωθι || καί ὡς ἀγράμματος ὑπογράφο. Οἱ μάρτυρες |²⁶

|| μαί || διὰ χειρός τοῦ Δημητρίου » Στέργιος Β. Στεργίου |²⁷

|| Ἄνδρ || εῖς ἐξ ἄνω Βάντσας » Γεώργιος Ἰωάν. Τζιμινάκης |²⁸

» Ἰωάννης Ρομπιέ |²⁹

(Σελ.3 / Ημερ.: 22.10.1889 - Δήλωση εικονικότητας της αγοραπωλησίας ζώων, ζωοτροφών και λοιπών κινητών πραγμάτων)

Σελ. 3

22.10.1889

Τ.Σ. Ο Σερβίων και Κοζάνης Κωνστάντιος ἐπιβεβαιοῖ |¹
 || Αριθ. Πρωτ. 85 || Ἐν Κοζάνῃ σήμερον τῇ εἰκοστῇ δευτέρᾳ τοῦ μηνός Ὀκτω- |²
 || Διεκ. 25 || βρίου τοῦ χιλιοστοῦ ὀκτακοσιοστοῦ ὀγδοηκοστοῦ ἐνά-
 ου ἔτους |³ ἡμέραν δέ τῆς ἐβδομάδος δευτέραν καί ὥραν μετὰ μεσημ- |⁴
 βρίαν ἐνάτην παραστάς ἐνώπιον ἐμοῦ τοῦ Νικολάου Ξου- |⁵ πᾶ χρέη
 γραμματέως τῆς ἱερᾶς μητροπόλεως ἐκτελοῦντος |⁶ ὁ Γ. Δ. Βουτυρῆς
 ἐκ Ῥαδοβίστας, ὡμολόγησεν ὅτι, τῶν ἐπ' ὀνό- |⁷ ματι αὐτοῦ καί τῆς
 συζύγου του Πανάγιως πωλημένων πα- |⁸ ρά τοῦ Γιαννούλη Θεοδώρου
 ἐκ [[Ῥαδοβίστας]] Μυλωτίνης ἀντί |⁹ ἐξήκοντα ὀθωμανικῶν λιρῶν, δέν
 ἐγένετο πραγματική ἢ πώ- |¹⁰ λησις ἀλλ' οἰκονομική διά τόν σκοπόν ἵνα
 γηροκομηθῇ |¹¹ αὐτός τε καί ἡ σύζυγος του παρ' αὐτῶν, ἐν περιπτώσει
 δέ |¹² καθ' ἣν δυστροπήσει νά ἐκτελῇ τά πρὸς αὐτούς υἱικά οἱ- |¹³ ονεῖ
 καθήκοντα, δηλαδή τρέφειν ἐνδύειν καί λοιπά, νά ἀπέρχε- |¹⁴ ται ἐκ τῆς
 οἰκίας τοῦ πενθεροῦ αὐτοῦ ἐγκαταλείπων ἅπαντα τά |¹⁵ ἐν τῷ πωλητηρίῳ
 διαλαμβανόμενα καί λαμβάνων δέκα μόνον |¹⁶ λίρας ὡς ἀμοιβήν τῆς
 ἐργασίας καί περιθάλψεως αὐτῶν· ἐάν ὅ- |¹⁷ μως τοῦτο ἐντός τοῦ αὐτοῦ
 ἔτους πράξῃ ἀπό σήμερον, νά μή |¹⁸ δικαιουται νά λάβῃ τίποτε μήτε
 τάς δέκα λίρας. Τοῦτο ἔνεκα |¹⁹ συνετάγῃ τόδε τό ἔγγραφον ὑπογραφέν
 παρὰ τοῦ ἐντολέως αὐτοῦ, ἅτε |²⁰ ἀγγραμμάτου ὄντος τούτου, μαρτυ-
 ρηθέν δέ καί παρὰ τῶν κάτωθι |²¹ ἀξιοπίστων μαρτύρων καί ἐπικυρωθέν
 ὑπό τοῦ Πανιερωτάτου |²² ἀρχιερέως ἡμῶν ἀγίου Σερβίων καί Κοζάνης
 Κυρίου Κωνσταν- |²³ τίου ἐδόθη τῷ ἐνδιαφερομένῳ διά τα περαιτέρω. |²⁴
 || Γεώργιος || Δ. Βουτυρῆς βεβαιῶ τά ἄνω. οἱ μάρτυρες |²⁵
 || θι καί ὡς || ἀγράμματος ὑπογράφομαι » Στέργιος Β. Στεργίου |²⁶
 || διά χειρός || τοῦ Δημητρίου Ἀνδρέου » Γεώργιος Ἰωαν. Τζιμινάκης |²⁷
 || ἐξ ἄνω Βά || ντσας. » Ἰωάννης «Ρουμπιέ |²⁸

γ. (Σελ. 100 / Ημερ.: 12.3.1891 - Δήλωση εικονικότητας αγοραπωλησίας πατρικῆς οἰκίας)

Σελ. 100

12.3.1891

Ὁ Σερβίων καί Κοζάνης Κωνστάντιος ἐπιβεβαιοῖ |¹
 || Αριθ. Πρωτ. 241 || Διά τοῦ παρόντος ἐγγράφου δηλὸν γίνεται ὅτι ἐνώπιον ἐμοῦ |²
 || Διεκ. 84 || τοῦ Γραμματέως τῆς ἱερᾶς Μητροπόλεως Στεργίου
 Παπαργυρούδη παρα- |³ στάς ὁ ὑποφαινόμενος Ἰωάννης Γ. Παλαιός
 ὡμολόγησεν ὅτι ἡ ὑπό τοῦ |⁴ πατρός αὐτοῦ Γεωργίου Κ. Παλαιοῦ πρὸς

αὐτόν γενομένη πώλησις⁵ τῆς εἰς Γκιουλέρ μαχαλᾶ εὐρισκομένης οἰκίας του, συγκειμένης ἐκ δύο δωματίων κατωγείων, ενός ὑπογείου, δύο κελλαρίων, ενός ἄχυ-⁶ ρῶνος, ενός ἄχωρίου καί ενός μαγειρείου καί γειτνιαζούσης ἔνθεν⁷ μέν μέ οἰκίαν τοῦ Κωνσταντίνου Ἀλεξίου Λέτσιου, ἔνθεν μέ τοιαύτην⁸ τοῦ Ζήση Πιτένη καί ἔνθεν μέ τήν τ(οῦ) Θεοδώρου Γκιάτα, ἀντί πεν-⁹ τήκοντα λιρῶν (ἀριθ. 50) ἐγένετο αὕτη οἰκονομική ἐπὶ τῷ ὄρω ἱ-¹⁰ να περιθάλψη καί γηροκομήσῃ αὐτόν ἐφ' ὅρου ζωῆς. ἐν περιπτώ-¹¹ σει δέ καθ' ἣν ἤθελεν ἀθετήσῃ τήν ὑπόσχεσίν τ(ου) ταύτην ἢ πώλη-¹² σις αὕτη ἔσεται ἄκυρος. Διό ἐγένετο τόδε ὑπογραφέν παρ' αὐτ(οῦ),¹³ μαρτυρηθέν παρὰ τῶν κάτωθι ἀξιοπίστων μαρτύρων καί ἐπικυ-¹⁴ ρωθέν καί παρὰ τῆς Α. Σεβασμιότητος τοῦ Μητροπολίτου Σερβί-¹⁵ ων καί Κοζάνης Κυρίου Κωνσταντίου δίδοται τῷ ἐνδιαφερομένῳ ¹⁶ διὰ τὰ περαιτέρω.

Οἱ μάρτυρες ¹⁷

Ἐν Κοζάνῃ τῇ 12ῃ Μαρτίου 1891 » Κωνσταντῖνος Τιάλιος¹⁸
 Ἰωάννης Γ. Παλαιός βεβαιῶ τὰ ἄνωθι » Γεώργιος Ι. Ντησλῆ ¹⁹
 » Νικόλαος Ι. Γκανατσι(οῦ)λῆ²⁰

δ. (Σελ. 181-182 / Ημερ.: 26.4.1892 - Δήλωση εικονικότητας αγοραπωλησίας πατρικῆς ακίνητης περιουσίας)

Σελ. 181-182

26.4.1892

Ὁ Σερβίων καί Κοζάνης Κωνσταντῖος ἐπιβεβαιοῖ ¹

|| Ἀριθ.Πρωτ. 225 || Διὰ τοῦ παρόντος ἐγγράφου δηλοποιῶ ὁ ὑποφαι-
² νόμενος

|| Διεκ. 140 || Ἀθανάσιος Ν. Πισλῆ, ὅτι ἡ ὑπὸ τοῦ πατρός μου Νικο-
³ λᾶου Κ. Πισλῆ πρὸς ἐμέ γενομένη πώλησις τῶν κτημάτων αὐ-⁴ τοῦ, ἥτοι μιᾶς οἰκίας κειμένης εἰς θέσιν Γκιουλέρ καί γει-⁵ τνιαζούσης ἔνθεν μέ οἰκίαν τοῦ Λιόλιου Μάρανδ(ου) καί ἔν-⁶ θεν μέ δρόμον, ενός χωραφίου εἰς Λούναις ἐκ τριῶν στρεμμά-⁷ των συνισταμένου καί γειτνιαζόντος ἔνθεν μέ χωράφιον Πορ-⁸ φυρίου Α. Φαρμακοποιοῦ καί ἔνθεν μέ τοιοῦτον τοῦ Λάζου ⁹ Κοκόλα, ἐτέρου χωραφίου εἰς Σπουρτιόστραταν ἐκ δύο στρεμ-
¹⁰ μάτων γειτνιαζόντος ἔνθεν μέ χωράφιον τοῦ Κ.Α. Γυν(ου)βιᾶς¹¹ καί ἔνθεν μέ τό τῶν ἀδελφῶν Ευθυμίου Μάρανδ(ου), ἐτέρου δύο¹² κομ-
 ματίων εἰς Παναγίαν συνισταμένων τοῦ μέν ἐκ τριῶν¹³ στρεμμάτων, τοῦ δέ ἐξ ἡμίσεος καί γειτνιαζόντων τοῦ μέν ἔνθεν¹⁴ μέ χωράφιον τοῦ Νάνν(ου) Λιόνα καί ἔνθεν με τό τ(οῦ) Λάζου¹⁵ Στώϊκου, τοῦ δέ ἔνθεν μέ χωράφιον τοῦ Νάνν(ου) Πισλῆ καί ¹⁶ ἔνθεν μέ τό τ(οῦ) Νάνν(ου) Κυριάκ(ου), ἐτέρου χωραφίου κειμένου¹⁷ εἰς θέσιν Γκομπλισιόστρατα ἐκ τριῶν στρεμμάτων καί γει-¹⁸ τνιαζόντος ἔνθεν μέν μέ χωράφιον τ(οῦ) Μῆκα Τιάλιου καί ἔν-¹⁹ θεν μέ τό τοῦ Παυσανί(ου) Πολυζ(οῦ)λῆ, μιᾶς

ἄμπέλ(ου) εἰς θέσιν²⁰ Κυραμαργιό γειτνιαζούσης ἔνθεν μέ ἄμπελον Δ. Βλάχου²¹ καί ἔνθεν μέ χωράφιον τοῦ Στέφου Τσιπότη καί ἐτέρας ἄμ-
²²πέλ(ου) εἰς Ἰσβορον γειτνιαζούσης ἔνθεν μέ ἄμπελον Κιτσούκ²³ ἀλή
καί ἔνθεν μέ τήν τοῦ Μήτρ(ου) Δασκάλ(ου), πάντων, λέγω.²⁴ τούτων
τῶν κτημάτων ἡ πρός ἐμέ πώλησις εἶνε οἰκονομική²⁵ ἐπὶ τῷ ὄρω ἵνα
διαθρέψω, περιθάλψω καί γηροκομήσω²⁶ ἐφ' ὅρου ζωῆς αὐτόν τε καί
τήν σύζυγόν τ(ου) καί μητέρα μ(ου)²⁷ Μαρίαν. Ὅψέποτε δέ ἤθελον
ἀθετήσῃ τήν ὑπόσχεσίν μου²⁸ ταύτην ἡ πώλησις αὕτη νά εἶνε ἄκυρος.
Διό ἐγένετο τόδε²⁹ ὑπογραφέν παρ' ἐμοῦ, μαρτυρηθέν παρὰ τῶν κά-
τωθι³⁰ ἀξιοπίστων μαρτύρων καί ἐπικυρωθέν καί παρὰ τῆς Α.³¹ Σε-
βασμιότητος τ(οῦ) Μητροπολίτ(ου) Σερβίων καί Κοζάνης Κυ-³²ρί(ου)
Κωνσταντί(ου) ἐδόθη τῷ ἐνδιαφερομένῳ διά τά περαιτέρω.³²
Ἐν Κοζάνῃ τῇ 26ῃ Ἀπριλίου 1892 Οἱ μάρτυρες³³
Ἀθανάσιος Ν. Πισλῇ βεβαιῶ τά ἀνωτέρω »³⁴

3. Κώδικας Πρακτικῶν τοῦ Μικτοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου Κο- ζάνης τῶν ἐτῶν 1890-1899

(φ.44-47 / Ἡμερ.: 12.10.1894 - Ἐνσταση εἰκονικότητος προικοσυμφώνου σε δίκη
ἀπόδοσης προίκας)

φ. 44-47

12.10.1894

|| Ἀπόφαισις Μικτοῦ Δικαστηρίου τῆς Εὐφροσύνης Βασιλ. Μπήλα κατὰ
Ἀργυρίου Σταμάτη ||

|| Αὐξ. αρ. 26 || Τό ἐν Κοζάνῃ ἐδρεῦον Ἐκκλησιαστικόν Μικτόν δι-¹ κα-
στήριον τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Σερβίων καί Κοζάνης συγ-² κείμενον ἐκ
τοῦ ἐπιτροπεύοντος τήν Α. Σεβασμιότητα τόν Μη-³τροπολίτην Σερβίων
καί Κοζάνης Κ(ύριον) Κωνστάντιον αἰδεσι-⁴ μωτάτου Σακελλαρίου
Ἰωάννου παρέδρους ἔχοντος τούς αἰδεσι-⁵ μωτάτους ἱερεῖς Ἀρχιμανδρίτην
Μελέτιον, καί παπᾶ Γεώργι-⁶ον καί τούς κ.κ. Νικόλαον Χαλχιᾶν καί
Νικόλαον Ρώμπα-⁷πα τήν νόμιμον ἀποτελοῦντας ἀπαρτίαν παρόντος
καί τοῦ ⁸Γραμματέως αὐτοῦ Α. Παπαργυρούδη συνῆλθε τήν 12^{ην} τοῦ ⁹
μηνός (Οκτω)βρίου ἐ. ἔ. ἐν τῇ ἐπὶ τούτῳ ὠρισμένη αἰθούσῃ τῆς Ἱερᾶς¹⁰
Μητροπόλεως, ὅπως δικάσῃ καί ἀποφασίσῃ ἐπὶ τῆς ἐξῆς ὑποθέσεως:¹¹
Ἡ Εὐφροσύνη Β. Μπήλα ἐξ Ἰωαννίνων προσωρινῶς δέ κάτοικος ¹²Κο-

ζάνης Ἑλληνίς ὑπήκοος καί τά οἰκιακά μετερχομένη ἔργα |¹³ δι' ἀγωγῆς αὐτῆς ὑπό ἡμερομηνία 7 (Οκτω)βρίου ἐ.ἔ. καί ἀριθ. Πρωτ. |¹⁴ 507 ἐκτίθησιν ὅτι πρό πέντε περίπου ἐτῶν συζευχθεῖσα νομί- |¹⁵ μως ἐν Ἰωαννίνοις τόν Ἀργύριον Σταμάτην κάτοικον Κοζάνης, Ὁθωμανόν ὑπήκοον καί τόν ἔμπορόν ἐπαγγελλόμενον εἰς- |¹⁶ ἤνεγκεν αὐτῷ λόγῳ προικός της συνωδά τῷ ὑπό ἡμερομ. 9 |¹⁷ (Δεκεμ)βρίου 1889 προικοσυμβολαίῳ ἐγγράφῳ της φέροντι καί τήν ὑπο- |¹⁸ γραφήν τούτου, ἑκατόν λίρας τοῖς μετρητοῖς καί τινά ἐνδύματα |¹⁹ προικῶα ἀξίας τεσσαράκοντα λιρῶν ἦτοι ἐν Φουστάνι μεταξωτόν |²⁰ κεντημένον, ἓνα σάκκον βελουδένιον μέ γοῦναν σαμουῦρι, ἐν ἰδιαί- |²¹ τερον μεταξωτόν φουστάνι μέ κατιφέ, μία πόλκα βελουδένια, ἕτερα |²² δύο μεταξωτά, ἐξ ὧν τό ἐν μέ χάνδρα, πέντε φουστάνια μάλλι- να, |²³ τρεῖς ρόμπαις ἐξ ὧν αἱ δύο μπασμᾶ καί ἡ ἑτέρα μεταξωμάλλι- νος, |²⁴ ἐν νυκτικόν μάλλινον, ἐν στρῶμα μέ ὄψιν Ρωσσικῆς ἐν ἐφάπλω- |²⁵ μα μεταξωτόν, τρία προσκεφάλαια καί τέσσαρα σινδόνια, |²⁶ ἓνα πρό- χουν μέ τήν λεκάνην, ἐν χάλκωμα καί δύο λέβητας |²⁷ μικρούς, ἐν σινί χάλκινον μέ ἐπτὰ πιάτα μέ τα καλύμματα |²⁸ αὐτῶν, δώδεκα εσώρουχα, ἕξ γελέκια ἄσπρα καί ἕξ μπασμᾶ, |²⁹ ἕξ φούσταις ἐξ ὧν ἡ μία μάλλινος καί αἱ ἕτεραι πέντε διάφοροι, |³⁰ δώδεκα ζεύγη περικνημίδας, ἐπτὰ ὑποκάμισα διπλᾶ διά δῶρα |³¹ καί τρεῖς πύλους, προσέτι δέ καί ἐν ὠρολόγιον χρυσοῦν καί |³² ἐν δακτυλίδιον ὡσαύτως καί ἐξητήσατο νά κλητευθῇ οὗτος, |³³ δικασθῇ καί ἐκδοθῇ ἀπόφασις, δι' ἧς νά ὑποχρεωθῇ ὁ ἐναγόμε- |³⁴ νος εἰς τήν ἀπόδοσιν αὐτῇ πάντων τῶν εἰρημένων προικῶν της, |³⁵ Τῆς ἀγωγῆς ταύτης παραπεμφθείσης ἀρμοδίως ἐνώπιον τοῦ δι- |³⁶ καστηρίου τούτου καί μετά τήν νόμιμον προδικασίαν εἰς- |³⁷ ἀχθείσης ὑπό συζήτησιν κατὰ τήν σημερινήν συνεδρίαν παρέ- |³⁸ (στ)ῇ ἡ ἐνάγουσα αὐτοπροσώπως, τοῦ ἐναγομένου μή παρασταν- |³⁹ τος, ἀλλά δι' ἀναφορᾶς αὐτοῦ ὑπό ἡμερομηνίαν 11 (Οκτω)βρίου |⁴⁰ καί ἀριθ. Πρωτ. 506 ἐξαιτησαμένου τήν ἀναβολήν τῆς |⁴¹ δίκης, ἅτε ἔνεκα κατεπειγούσης οἰκογενειακῆς του ὑποθέσε- |⁴² ως ἀδυνατοῦντος παραστῆναι εἰς τό δικαστήριον, ὅπερ ἐν- |⁴³ ἔκρινεν ἵνα ἀναβληθῇ ἡ δίκη διά τήν προσεχῆν συνεδρίαν |⁴⁴ 17^{ην} τοῦ παρόντος μηνός (Οκτω)βρίου δηλωθείσης καί τῷ ἐναγομένῳ τῆς δικασί- μου, καθ' ἣν τοῦ δικαστηρίου ἀποτελουμένου |⁴⁵ ἐκ τοῦ ἐπιτροπεύοντος τήν Α. Σεβασμιότητα τόν Μητρο- |⁴⁶ πολίτην Σερβίων καί Κοζάνης Κ(ύριον) Κωνστάντιον αἰδεσιμωτά- |⁴⁷ του Σακελλαρίου Ἰωάννου προέδρου καί τῶν τακτικῶν αὐ- |⁴⁸ τοῦ μελῶν αἰδεσιμωτάτων ἱερέων Ἀρχιμανδρίτου Μελετί- ου |⁴⁹ καί παπᾶ Γεωργίου καί τῶν κ.κ. Νικολάου Χαλκιᾶ καί |⁵⁰ Μιχαήλ Παπᾶ Κωνσταντίνου παρόντος καί τοῦ Γραμματέως |⁵¹ αὐτοῦ Α. Παπαρ- γυρούδη εἰσῆχθη καί αὐθις ἡ προκειμένη ὑπό- |⁵² θεσις τῆς Εὐφροσύνης Βασιλείου Μπήλα παρα(στ)άσης αὐτοπροσώ- |⁵³ πως καί τοῦ Ἀργυρίου Γ. Σταμάτη πρῶην συζύγου αὐτῆς μή |⁵⁴ παρασπάντος οὔτε αὐτοπροσώπως, οὔτε δι' ἀντιπροσώπου του, |⁵⁵ Ἡ ἐνάγουσα παρα(στ)ήσασα εἰς τό δικα-

στήριον τήν δυσχερῇ⁵⁶ θέσιν, εἰς ἣν εὐρίσκεται κατοικοῦσα ἐν ξένῃ οἰκίᾳ καί⁵⁷ ἀναγκαζομένη, ἵνα ἐπισπεύσῃ τήν εἰς Ἰωάννινα μετάβα-⁵⁸σιν της, ἔνεκα τοῦ ἐπὶ θύρας εὐρισκομένου χειμῶνος ἐξητή-⁵⁹σατο, ἵνα δικασθῇ ἡ ὑπόθεσις ἐρήμην καί ἐκδοθῇ ἡ σχε-⁶⁰τική περί ἀποδ<ός>εως τῶν προικῶ-
ων της ἀπόφασις κ(αί) κηρυχθῇ⁶¹ αὕτη προσωρινῶς ἐκτελεστή. Τό δικαστήριον διασκεψάμενον⁶² ἀπεφάσισε τήν ἀναβολήν τῆς δίκης καί τήν διά τελευταίαν φοράν⁶³ κλήτευσιν τοῦ ἐναγομένου, ὅπως παρα(στ)ῇ τήν προσεχῇ συνεδρίαν⁶⁴ 19^{ην} τοῦ παρόντος μηνός (Οκτω)βρίου, καθ' ἣν τοῦ δικαστηρίου ἀπο-⁶⁵τελουμένου ἐκ τοῦ ἀντιπροσώπου τῆς Α. Σεβασμιότητος αἶδε-⁶⁶σιμωτάτου Σακελλαρίου Ἰωάννου προέδρου καί τῶν τακτικῶν⁶⁷ αὐτοῦ μελῶν αἰδεσιμωτάτων ἱερέων Ἀρχιμανδρίτου Μελε-⁶⁸τίου καί παπᾶ Γεωργίου καί τῶν κ.κ. Νικολάου Χαλκιᾶ⁶⁹ καί Μιχαήλ Παπᾶ Κωνσταντίνου εἰσήχθη καί αὖθις ἡ ὑπό-⁷⁰θεσις τῆς Εὐφροσύνης Βασιλείου Μπήλα καί τοῦ πρώην⁷¹ συζύγου αὐτῆς Ἀργυρίου Σταμάτη παραστάντων ἀμφο-⁷²τέρων αὐτοπροσώπως. Κ(αί) ἡ μὲν ἐνάγουσα ἀναπτύξα-⁷³σα τά ἐν τῇ ἀγωγῇ της ἐζήτησεν ὅ,τι καί δι' αὐτῆς, |⁷⁴ ὁ δέ ἐναγόμενος ἀρνηθεὶς τά ἐν τῇ ἀγωγῇ τῆς ἐναγούσης⁷⁵ ἐδήλωσεν, ὅτι ὅσον καί ἂν ἔχῃ τήν ὑπογραφὴν του ἐν τῇ⁷⁶ ἰδιαιτέρα πράξει τῇ ἐπισυνημμένῃ τῷ προικοσυμφώνῳ, |⁷⁷ ὡς καί ἐν αὐτῷ τούτῳ, διαλαμβάνοντι τήν παραλαβὴν τοῦ⁷⁸ τραχώματος καί λοιπῶν προικῶων, οὐχ ἥττον οὐδ' ὀβολόν⁷⁹ ἐκ τούτων ἔλαβε, καὶ τοῦτο βεβαιοῖ ἰδιαίτερον ἔγγραφον⁸⁰ τοῦ πρώην πενθεροῦ του εὐρισκόμενον εἰς Ἰωάννινα πα-⁸¹ρά τῷ ἀδελφῷ του Σωτηρίῳ δι' οὗ ὁ ἐν λόγῳ πενθερός αὐτοῦ⁸² κηρύττει τό προικοσύμφωνον εἰκονικόν διαπι(στ)ῶν, ὅτι δέν⁸³ ἐμέτρησεν αὐτῷ χρήματα καί ἐζήτησε προθεσμίαν, ὅπως⁸⁴ γράψῃ τῷ ἀδελφῷ του περί τῆς ἀπο(στ)ολῆς τοῦ ἐγγράφου τού-⁸⁵του. Ἡ ἐνάγουσα ἀπαντῶσα ἠρνήθη τήν ὑπαρξίν τοιού-⁸⁶του ἀποδοῦσα τόν ὅλως ἀνυπόστατον αὐτοῦ ἰσχυρισμόν⁸⁷ εἰς τήν κακὴν του πρόθεσιν πρὸς παράτασιν μόνον τῆς⁸⁸ ὑποθέσεως καί ἐζήτησε τήν ἀπόρριψιν τῆς προτάσεως⁸⁹ αὐτοῦ ταύτης. Τό δικαστήριον παρέσχε τήν αἰτηθεῖσαν⁹⁰ ὑπὸ τοῦ ἐναγομένου προθεσμίαν ἀναβαλόν τήν συζή-⁹¹τησιν τῆς ὑποθέσεως ταύτης τήν πρώτην δικάσιμον με-⁹²τά δέκας ἐπτὰ ἡμέρας ἀπὸ σήμερον ἐν τῷ δια(στ)ήματι⁹³ τῶν ὁποίων ὑποχρεοῦται νὰ φροντίσῃ περί τῆς προσαγωγῆς⁹⁴ τοῦ προμνησθέντος ἐγγράφου. Τῆς ὡς ἄνω ὀρισθείσης προθεσμίας⁹⁵ παρελθούσης καί τοῦ δικαστηρίου συνελθόντος εἰς συνεδρίαν τήν⁹⁶ 9^{ην} τοῦ μηνός Νοεμβρίου καί ἀποτελουμένου ὑπὸ τοῦ ἀντι-⁹⁷προσώπου τῆς Αὐτοῦ Σεβασμιότητος αἰδεσιμωτάτου Σακελλα-⁹⁸ρίου Ἰωάννου προέδρου καί τῶν τακτικῶν αὐτοῦ μελῶν⁹⁹ αἰδεσιμωτάτων ἱερέων Ἀρχιμανδρίτου Μελετίου καί |¹⁰⁰παπᾶ Γεωργίου καί τῶν κ.κ. Νικολάου Χαλκιᾶ καί¹⁰¹ Μιχαήλ Παπᾶ Κωνσταντίνου τήν νόμιμον ἀποτελούντων¹⁰² ἀπαρτίαν παρόντος καί τοῦ Γραμματέως αὐτοῦ Α. Πα-¹⁰³παργυροῦδῃ εἰσήχθη καί αὖθις ἡ ὑπόθεσις

τῆς Εὐφροσύ-¹⁰⁴νης Βασιλείου Μπήλα καί τοῦ πρώην συζύγου τῆς Ἀργυ-¹⁰⁵ρίου Γ. Σταμάτη ἀμφοτέρων παραστάντων αὐτοπροσώπως. | ¹⁰⁶ Ἐρωτηθεῖς δέ ὁ ἐναγόμενος ὑπὸ τοῦ προέδρου, ἄν ἔφερε | ¹⁰⁷ τό σχετικόν ἔγγραφον τοῦ πρώην πενθεροῦ του τό κη- | ¹⁰⁸ρύττον εἰκονικόν τό προικοσύμφωνον, ὡς ὑπέσχετο, πα- | ¹⁰⁹ρουσίασεν ἀντί τούτου ἐπιστολήν τοῦ ἀδελφοῦ του Σωτη- | ¹¹⁰ρίου ἐξ Ἰωαννίνων, δι' ἧς δημοῖ ἐκεῖνος, ὅτι τό ζητούμενον | ¹¹¹ ἔγγραφον εὐρίσκεται εἰς τό κιβώτιον τοῦ μακαρίτου αὐ- | ¹¹²ταδέλφου των Θεοδώρου, ὅπερ ἀδυνατεῖ, ἵνα μόνος ἀνοίξῃ | ¹¹³ ἐάν μή μεταβῇ καί ὁ ἐναγόμενος ἐκεῖ. Ἡ ἐνάγουσα καί αὐ- | ¹¹⁴θις ἀντέκρουσε τά ὑπὸ τοῦ ἐναγομένου λεχθέντα ἀντιτά- | ¹¹⁵ξασα ὅτι οὗτος μετὰ τόν θάνατον τοῦ ἀδελφοῦ του Θεοδώρου | ¹¹⁶ μετέβη εἰς Ἰωάννινα, ὅτι δέν ἦτο δυνατόν νά μή ἡνοιξαν τό | ¹¹⁷ κιβώτιον τοῦ ἀποθανόντος, ἀφ' οὗ τοσαῦτα πολύτιμα, ὡς | ¹¹⁸ λέγει, πράγματα ἐνυπῆρχαν ἐν αὐτῷ, περιττή δέ ἦδη ἡ εἰς | ¹¹⁹ τά ἐκεῖ μετάβασις πρὸς ἀποσφράγισιν τούτου, ἀφ' οὗ ἀμέσως | ¹²⁰ μετὰ τόν θάνατον τούτου μετέβη ἐκεῖσε καί διέμεινε μέχρι | ¹²¹ παρελθόντος Ἰουνίου, καί ἐζήτησεν αὐθις νά ἐκδοθῇ ἡ ἐπί | ¹²² τούτῳ περί ἀποδόσεως τῶν προικῶν ἀπόφασις καί κη- | ¹²³ρυχθῇ αὕτη προσωρινῶς ἐκτελεστή, καθ' ὅσον ἐκ τῶν χρημᾶ- | ¹²⁴ των τούτων ἐξαρτᾶται ἡ τοῦ μέλλοντος αὐτῆς ἐξασφάλισις | ¹²⁵ ἀφ' ἐνός, ἀφ' ἐτέρου δέ διότι ἀπελθοῦσα γυμνή ἐκ τοῦ οἴκου | ¹²⁶ τοῦ πρώην συζύγου τῆς ἔχει ἀπόλυτον ἀνάγκην, ἵνα τῇ ἀποδο- | ¹²⁷ θῶσι τά παρ' αὐτῷ σωζόμενα ἐνδύματα. Τό δικαστήριον | ¹²⁸ ἀπεφώνησε, ὅπως μεταβῶσι πραγματογνώμονες καί ἐκτιμή- | ¹²⁹ σωσι τά σωζόμενα ἐνδύματά τῆς διορισθέντες ὡς τοιοῦτοι ὁ | ¹³⁰ ἐκ τῶν μελῶν τοῦ συμβουλίου αἰδέσιμος παπᾶ Γεώργιος, ὁ Γραμ- | ¹³¹ματεὺς αὐτοῦ Α. Παπαργυροῦδης καί ὁ Γεώργιος Μούκας μουχ- | ¹³²τάρης μέ τήν ἐντολήν, ὅπως ὑποβάλωσι τῷ δικαστηρίῳ τό πό- | ¹³³ρισμα τῆς ἐκτιμήσεως αὐτῶν τήν προσεχῇ συνεδρίαν 14^{ην} | ¹³⁴ Νοεμβρίου ἐ. ἔ., καθ' ἣν συνελθόντος τοῦ δικαστηρίου εἰς τα- | ¹³⁵κτικὴν συνεδρίαν ἐν τῇ ἐπὶ τούτῳ ὠρισμένη αἰθούσῃ τῆς | ¹³⁶ Ἱερᾶς Μητροπόλεως καί ἀποτελουμένου ἐκ τοῦ ἀντιπρο- | ¹³⁷σώπου τῆς Α. Σεβασμιότητος τοῦ Μητροπολίτου αἰδεσιμω- | ¹³⁸τάτου Σακελλαρίου Ἰωάννου καί τῶν τακτικῶν αὐτοῦ | ¹³⁹ μελῶν αἰδεσιμωτάτου παπᾶ Γεωργίου καί τῶν κ.κ. Νι- | ¹⁴⁰κολάου Χαλκιᾶ κ(αί) Μιχαήλ Παπᾶ Κωνσταντίνου ἀνεγνώσθη ἐκ- | ¹⁴¹θεσις τῶν πραγματογνωμόνων, δι' ἧς ἐκθέτουσιν, ὅτι συνωδᾶ | ¹⁴² τῇ ἀνατεθείσῃ αὐτοῖς ἐντολῇ μεταβάντες πρὸς ἐκτίμη- | ¹⁴³σιν τῶν σωζόμενων ἐνδυμάτων ἀπῆντησαν ἀδικαιολόγητον | ¹⁴⁴ παρὰ τῷ ἐναγομένῳ δυστροπίαν, ἀρνηθέντι, ἵνα προσαγάγῃ | ¹⁴⁵ ταῦτα ἐνώπιον αὐτῶν ἐπὶ τούτῳ μεταβάντων εἰς τήν | ¹⁴⁶ κατοικίαν του, μεθ' ὃ προσκληθέντων ἀμφοτέρων τῶν δια- | ¹⁴⁷δίκων καί ἐρωτηθέντων, ἄν ἔχωσι νά προσθέσωσι τι ἀπῆν- | ¹⁴⁸τησαν ὅτι ἐξήντησαν τό θέμα τῆς συζητήσεως αὐτῶν καί | ¹⁴⁹ οὐδέν ἕτερον ἔχουσι νά προσθέσωσι, τοῦ ἐναγομένου δέ ἐπὶ - | ¹⁵⁰βεβαιώσαντος τά γρα-

φόμενα τῶν πραγματογνωμόνων|¹⁵¹ ἐκηρύχθη τό πέρας τῆς συζητήσεως ἐπὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης.|¹⁵²

Τό δικαστήριον τοίνυν διελθόν τήν δικογραφίαν καί|¹⁵³

πάντα τά σχετικά πρακτικά.|¹⁵⁴

Συζητήσαν και διασκεψάμενον κατὰ νόμον|¹⁵⁵

Ἐπειδὴ μετὰ τήν λύσιν τοῦ γάμου διά διαζυγίου ἐξ ὑπαι-|¹⁵⁶ τιότητος τοῦ ἀνδρός ἡ προῖξ ἐπιστρέφει εἰς τήν σύζυγον|¹⁵⁷ (Αρμεν.Βιβλ.Δ.τιτλ. ιε.14).|¹⁵⁸

Ἐπειδὴ κατὰ τό προσαχθέν ἐπὶ δικαστηρίῳ προικοσύμφωνον,|¹⁵⁹ φέρον τήν ὑπογραφήν αὐτοῦ τούτου τοῦ ἐναγομένου, ἣν δέν|¹⁶⁰ ἡρνήθη οὗτος, ὀφείλει ἀποδοῦναι τῇ ἐναγούσῃ τό δοθέν αὐ-|¹⁶¹ τῷ τράχωμα ἐξ ἑκατόν λιρῶν καί τεσσαράκοντα λιρῶν| λόγῳ ἐνδυμάτων.|¹⁶²

Ἐπειδὴ ἡ ἐνστασις τοῦ ἐναγομένου ὅτι τό προικοσύμφω-|¹⁶³ νον εἶνε εἰκονικόν, καί ὅτι ἔχει ἔγγραφον τοῦ πρώην πεν-|¹⁶⁴ θεροῦ του δι' οὗ βεβαιοῦται, ὅτι δέν ἐμέτρησεν αὐτῷ χρή-|¹⁶⁵ ματα εἶνε ἀπορριπτέα καθ' ὅσον μετὰ τήν σύνταξιν|¹⁶⁷ προικοσυμβολαίου, δι' οὗ τῷ ἐδόθη ἡ ὑπόσχεσις προικός,|¹⁶⁸ ἐξέδοτε ἴδιον ἔγγραφον ὑπὸ ἡμερομηνίαν 9 Αὐγού(στ)ου|¹⁶⁹ 1890 καί ἀριθ.Πρωτ.1775 ὁμολογῶν δι' αὐτοῦ, ὅτι|¹⁷⁰ παρέλαβε τήν προῖκα, ἐπομένως δέν δικαιοῦται|¹⁷¹ κινηθείσης ἀγωγῆς κατ' αὐτοῦ περί ἀποδόσεως προι-|¹⁷² κός, νά ἀποκρούσῃ αὐτήν διά τῆς ἀρνητικῆς ἀπαντήσεως, ὅτι δέν παρέλαβε τήν προῖκα, διότι ἡ με-|¹⁷³ τά προηγηθέν προικοσύμφωνον ὁμολογία του πε-|¹⁷⁴ ρὶ λήψεως τῆς προικός ἀποτελεῖ κατ' αὐτοῦ|¹⁷⁵ πλήρη ἀπόδειξιν ἀποκλείουσαν πᾶσαν ἀνταπό-|¹⁷⁶ δεῖξιν, Κωδ.[4-30]14.1, οὐχ ἥττον ἐδόθη αὐτῷ προ-|¹⁷⁷ θεσμία δεκαεπτὰ ἡμερῶν πρὸς προσαγωγήν τοῦ|¹⁷⁸ ἐν λόγῳ ἔγγράφου, ὅπερ ὅμως δέν ἔφερεν, ἀλλ' ἀντί τούτου|¹⁷⁹ ἐπι(στ)ολήν τοῦ αὐταδέλφου του Σωτηρίου, μαρτυροῦντος περί τῆς ὑπάρξεως τοιούτου ἔγγράφου ἐν|¹⁸⁰ τῷ κιβωτίῳ τοῦ μακαρίτου ἀδελφού των, ἡ μαρτυ-|¹⁸¹ ρία τοῦ ὁποίου δέν εἶνε δυνατόν νά ληφθῇ ὑπ'|¹⁸² ὄψιν.|¹⁸³

Ἐπειδὴ ἐκτός τούτων καί τό ὑπὸ ἡμερομηνίαν|¹⁸⁴ 1^{ης} Νοεμβρίου ἐ. ἔ. κ(αί) ἀριθ.Πρωτ. 1222 πι(στ)οποιητικόν|¹⁸⁵ πολιτῶν τινων Ἰωαννίνων τῶν καί ἐν τῷ προικοσυμφώ-|¹⁸⁶ νῳ ὡς μαρτύρων ὑπογεγραμμένων διαπι(στ)οῖ, ὅτι ὁ ἐναγό-|¹⁸⁷ μενος ἔλαβε τό ἐν τῷ προικοσυμβολαίῳ ἔγγράφῳ δια-|¹⁸⁸ λαμβανόμενον ποσόν.|¹⁸⁹

Ἐπειδὴ ὄντως ἡ ἐνάγουσα ἀπεπέμφθη τῆς οἰκίας τοῦ ἐναγομέ-|¹⁹⁰ νου χωρὶς νά λάβῃ οὐδέ τά ἀπολύτως ἀναγκαῖα αὐτῇ ἐνδύματα,|¹⁹¹ διατελοῦσα ἤδη γυμνή σχεδόν καί ὑπὸ τοῦ ψύχους κατατρυ-|¹⁹² χομένη ἐπομένως ἐπείγει ἡ ἀπόδοσις αὐτῶν.|¹⁹³

Ἐπειδὴ ἐκ τῶν χρημάτων τούτων ἐξαρτᾶται ἡ ἀποκατά-|¹⁹⁴ στασις αὐτῆς, τοῦ χρόνου δέ παρερχομένου αὕτη ἀποβαίνει ἀδύνατος.|¹⁹⁵

Ἐπειδὴ κατὰ ταῦτα δικαία ἐ(στ)ίν ἡ ἀγωγή αὐτῆς μεθ' |¹⁹⁵ ὧν τῶν αἰτήσεών της.|¹⁹⁶

Ἐπειδὴ τὰ δικαστικά τέλη ἐπιβαρύνουσι τὸν ἡτ- | ¹⁹⁷ τώμενον τῶν διαδί-
κων. | ¹⁹⁸

Διὰ ταῦτα | ¹⁹⁹

Δικάζον κατ' ἀντιμωλίαν καὶ ἀποφασίζον παμ- | ²⁰⁰ ψηφεί. | ²⁰¹
Δέχεται τὴν ὑπὸ ἡμερομ. 7^{ης} (Οκτω)βρίου ἐ.ἔ. καὶ ἀριθ. | ²⁰² Πρωτ.
507 ἀγωγὴν τῆς ἐναγούσης. | ²⁰³ ὑποχρεοῖ τὸν ἐναγόμενον εἰς τὴν πρὸς
τὴν ἐνάγουσαν κατα- | ²⁰⁴ βολήν α) λιρῶν Ὀθωμ. ἑκατὸν ἀπένατι δοθέ-
ντος αὐτῷ τρα- | ²⁰⁵ χώματος β) Εἰς τὴν ἀπόδοσιν αὐτῇ τῶν ἐν τῇ ἀγωγῇ
ἀνα- | ²⁰⁶ φερομένων προικῶν ἐνδυμάτων αὐτουσίῳ ἢ τοῦ ἀντιτίμου | ²⁰⁷
αὐτῶν ὀρισθέντος εἰς λίρας Ὀθωμ. τεσσαράκοντα, ἔτι δέ καὶ εἰς | ²⁰⁸ τὴν
καταβολὴν τῶν δικαστικῶν ἐξόδων καὶ τελῶν ἀνιόν- | ²⁰⁹ των εἰς γρόσια
[]. | ²¹⁰

Κηρύσσει τὴν παροῦσαν ἀπόφασιν προσωρινῶς ἐκ- | ²¹¹ τελεστήν. | ²¹²
Ὁ πρόεδρος

καὶ Α.Α.

Σακελλάριος Ἰωάννης

Τὰ μέλη | ²¹³

» Γεώργιος ἱερεὺς | ²¹⁴

» Νικόλαος Χαλκιᾶς | ²¹⁵

» | ²¹⁶

ἡ Γνώμη μου εἶνε νά ὀρισθῇ προ- | ²¹⁷
σωρινή ἐκτέλεσις μόνον διὰ τὰ | ²¹⁸
ἐνδύματα. Μιχαήλ Παπακων(σταντίνου) | ²¹⁹
Νικόλαος Γ. Ρόμπαπα | ²²⁰

4. Κώδικας Πρακτικῶν Μικτοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου Κοζάνης τῶν ἐτῶν 1900 -1913

(Σελ. 1-2 / Ἡμερ. 12.5.1900 - Ἐνσταση εἰκονικότητος χρηματικοῦ ποσοῦ σε προι-
κοσύμφωνο)

Σελ. 1-2

12.5.1900

|| Ἀριθ. Πρακτ. 1 || Συνεδρίασις τῆς 12 Μαΐου 1900 | ¹

Προεδρεύοντος τοῦ Μικτοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου τῆς Ἱερᾶς | ²
Μητροπόλεως Σερβίων καὶ Κοζάνης τῆς Α. Σεβ. τοῦ Μητροπολίτου
Σερ- | ³ βίων καὶ Κοζάνης Κ(υρίου) Κωνσταντίου, παρέδρους ἔχοντος
τούς αἰδεσιμωτάτους | ⁴ ἱερεῖς ἀρχιμανδρίτην Μελέτιον καὶ Γεώργιον
Σπανδωνῆν καὶ τούς | ⁵ κ.κ. Νικόλαον Ι. Χαλκιᾶν καὶ Θωμᾶν Ι. Τιάλιου,
τὴν νόμιμον ἀποτελ(οῦ)ν- | ⁶ τας ἀπαρτίαν παρόντος καὶ τοῦ Γραμματέως
αὐτοῦ Ἀστερ. Παπαργυ- | ⁷ ρούδη εἰσήχθη καὶ αὖθις ἡ ὑπόθεσις τῆς Ἄννης

Σιόζιου Βαρβούτη κατά |⁸ Σπύρου Χαρ. Γκούτζιου επί έξασφαλίσει προικός, ή απόφασις τῆς ό- |⁹ ποίας άνεβλήθη τήν προσεχή συνεδρίαν. |¹⁰ Εἴτα έξεφωνήθη καί αὐθις ή υπόθεσις τοῦ Νικολάου καί Λίνας Ι. | Κουροῦ... |¹¹

Εἴτα έξεφωνήθη ή υπόθεσις τῆς Αἰκατερίνης χήρας Λαζάρου Μάτσ(ου) |²⁵ τό γένος Τσιτσικλή κατά Νέστορος καί Ἰωάννου Γ. Μάτσ(ου), Μαρίας |²⁶ Έμ. Β(ου)λγαροπούλ(ου), Ματιῶς Δ. Σιντ(ου)κᾶ καί Βασιλικῆς χήρας Τα- |²⁷ νῆ άπασῶν τό γένος Μάτσ(ου). |²⁸

|| Αἰκατερίνη || Ἡ ένάγουσα δι' άγωγῆς αὐτῆς υπό ήμερομ. 5. Μαῖ(ου) έ. έ. καί άριθ. |²⁹

|| χήρα Λαζά- || Πρωτ. 169 έκτίθησιν ότι πρό δέκα καί έννέα ώς έγγιστα έτῶν συζευ- |³⁰

|| ρ(ου) Μάτσ(ου) || χθεῖσα νομίμως τόν Λάζαρον Γ. Μάτσ(ου), όθωμανόν ώς αὐτως ύπήκοον |³¹ ||

|| κατά || καί κάτοικον Κοζάνης, συνεισηνέγκατο έν τῇ συζυγικῇ αὐτῆς οἰκίαν |³²

|| κληρονό- || μετρητά ένδύματα καί ἄλλα προικῶα άξίας τεσσάρων χιλιάδων |³³

|| μων Λαζά- || όκτακοσίων είκοσι τριῶν γροσίων, ότι πρό ενός καί ήμίσεως ώς |³⁴

|| ρ(ου) Μάτσ(ου) || έγγιστα μηνός ό σύζυγός της συνεπεία σοβαρᾶς νόσου άπεβίωσεν έγκα- |³⁵ ταλείπων αὐτήν χήραν, τῶν δύο τέκνων των προαποβιωσάντων αὐτοῦ |³⁶ καί έξητήσατο νά κλητευθῶσιν οἱ κληρονόμοι τοῦ μακαρίτ(ου) συζύγου της |³⁷ Νέστωρ καί Ἰωάννης Γ. Μάτσ(ου), Μαρία Έμ. Β(ου)λγαροπ(ού)λου, Ματιῶ Δ. Σιντ(ου)κᾶ |³⁸ καί Βασιλική χήρα Τανῆ, δικασθῶσι καί έκδοθῇ απόφασις διά τῆς ό- |³⁹ ποίας νά ύποχρεωθῶσιν είς τήν άπόδοσιν τῆς έκ 4.823 γροσίων προικός αὐ- |⁴⁰ τῆς. Τῆς άγωγῆς ταύτης παραπεμφθείσης άρμοδίως ένώπιον τοῦ Δικαστη- |⁴¹ ρίου τούτου καί μετά τήν νόμιμον προδικασίαν είσαχθείσης υπό συζήτησιν |⁴² κατά τήν σημερινήν συνεδρίαν, παρέστησαν άμφοτέρα τά διάδικα |⁴³ μέρη αὐτοπροσώπως. Καί ή μέν ένάγουσα επανέλαβε τά έν τῇ άγωγῇ της |⁴⁴ έξαιτησομένης ό,τι καί δι' αὐτῆς. Οἱ δέ έναγόμενοι άντικρούοντες |⁴⁵ τήν άγωγήν αὐτῆς έδήλωσαν ότι κατά τήν τέλεσιν τοῦ γάμου των μετρη- |⁴⁶ τά δέν έδόθησαν καί ότι τό έν τῷ προικοσυμφώνῳ άναγραφέν κον- |⁴⁷ δύλιον τῶν μετρητῶν τυγχάνει είκονικόν, ότι ή ένάγουσα δέν παρε- |⁴⁸ δέχθη νά διανεμηθῇ ή περιουσία τοῦ μακαρίτου, τῆς όποίας έσφρα- |⁴⁹ γισμένης οὔσης παρ' αὐτῶν, άγνοεῖται ή τύχη της, διότι καθ' ἄς έ- |⁵⁰ χουσι πληροφορίας ή έναγομένη είσέρχεται καί έξέρχεται έν |⁵¹ τῷ δωματίῳ έν ᾧ τυγχάνει έγκεκλεισμένη ή περιουσία τοῦ μακαρίτ(ου). |⁵² καί ότι παραδέχονται νά άποδώσ(ουσι) τήν προίκα αὐτῆς έκ τῆς |⁵³ άπομεινάσης περιουσίας.

Τό δικαστήριον διασκεψάμενον κατε-|⁵⁴δίκασε τούς ἐναγομένους, ἵνα ἀποδώσωσι τήν προῖκα τῆς ἐνα-|⁵⁵γούσης, συνισταμένην ἐκ τοῦ ποσοῦ 4823 γροσίων εἰς λίρας 108|⁵⁶ συνωδᾶ τῷ προικοσυμφώνῳ αὐτῆς, ὡς καί εἰς τήν καταβολήν τῶν δι-|⁵⁷καστικῶν ἐξόδων, ἀνιόντων εἰς γρόσια []|⁵⁸

ὁ πρόεδρος
οἰκονόμος Ἰωάννης

Τά μέλη|⁵⁹
» Ἀρχιμανδρίτης Μελέτιος|⁶⁰
» Γεώργιος ἱερεὺς|⁶¹
» Νικόλαος Ι. χαλκι(ιᾶς)|⁶²
» Δ. Μικρ(οῦ)|⁶³

Κριτικά σημεία που χρησιμοποιήθηκαν στη μεταγραφή

- |¹ = ἀρίθμηση ἀνά στίχο κειμένου
- ||αβγδ|| = γράμματα, λέξεις, σημειώσεις στο περιθώριο
- [] = γράμματα που λείπουν και δεν μπορούν να υπολογιστούν
- (αβγδ) = ἀνάλυση βραχυγραφιών
- [[αβγδ]] = γράμματα που διαγράφηκαν ἀπό τον γραφέα
- = γράμματα δυσανάγνωστα
- <αβγδ> = γράμματα ή λέξεις που παραλείφθηκαν ἀπό τον γραφέα και συμπληρώνονται

2.

Ich erpichte bei Hofe ein Kruzat in der Lila zu

[illegible][illegible]

Κώδικας «Πρακτικά Δημογεροντίας, Διαθήκαι, Πωλητήρια, 1882-1899, Διάφορα»
Σελ. 2 (αριθμ. πρωτ. 84/24/22.10.1889), Εικονική αγοραπωλησία
ζώων, ζωοτροφών και λοιπών κινητών πραγμάτων.

SUMMARY

A. G. PALIOU: *Fictitious contracts in Kozani during the 19th century*

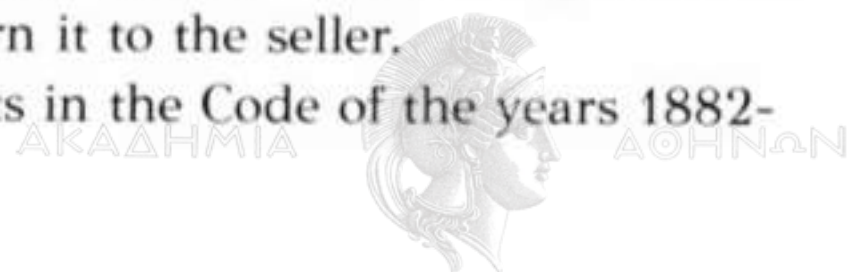
The will, as an internal element, is not important in the eyes of the law unless it is stated in one way or another. In that case, it affects and binds on the declaring parties. The will is a major producing cause to achieve a desired legal result and its expression is the legal fact to produce this result. Therefore, there is neither a contract without a declaration of will, nor a legal effect without the coincidence of the will and its declaration. The conflict between will and its declaration is -in modern terms- a defect of the above mentioned contract and when is made on purpose it invalidates this contract as being fictitious and void. Fictitiousness was not unknown in Byzantine-roman law or during the period of post-Byzantine law.

In this paper we attempt to outline the various manifestations of voluntary divergence between will and its declaration in contracts of the 19th century in Kozani (a town of Western Macedonia, Greece with about 70.000 residents today). We draw the relevant documentation out of records of two Codes of the Metropolis of Kozani concerning the period between the years 1849-1868 and 1875-1889, one Code with several legal documents concerning the period 1882-1899 and two Codes of the Mixed Ecclesiastical Court (MEC) of Kozani concerning the years 1893-1900 and 1900-1913 (unpublished yet except the 1st one).

The expressions "*voluntarily and inviolably*", "*he confessed with his own lips*" or simply "*he confessed*" in almost every document are an indication that the statement (confession) of the free will to draw up a contract was closely connected to the securing the validity of it. Every contract seems to be drawn up in concordance with the will of the parties concerned, aiming to a legal purpose which at the same time was the cause of the contract. Therefore, it is not always easy to discern if the statement represented indeed the true will of the parties.

In other cases, the voluntary divergence between will and statement is quite clear and is flatly framed in the corresponding minutes of court, as in a document dated 13.2.1888 in the Code 1875-1889 (p.267) where it is mentioned that the seller of an arable field, Fotini Gliofa, "*gave*" the buyer Kotias Baziaki a promissory note of 13½ ottoman lire "*fictitiously signed*" by her and her son Mitros "*as a pledge*" until they would reach to an agreement for the "*tapu deed*"; then Kotias had to return it to the seller.

Very interesting are four more documents in the Code of the years 1882-

1899 concerning on the one hand a deed of purchase (document numbered 84/24/22.10.1889, p.2 in Code) and on the other, statements suggestive of fictitious deeds of purchase (documents numbered 85/25/ 22.10.1889- p.3, 41/84/12.3.1891- p.100 and 225/140/26.4.1892- pp.181-182 in Code). As a mark, we just have to mention two of them: According to the first one document (numbered 84/24/22.10.1889), Giannoulis Theodorou sold “*voluntarily and inviolably*” to his son in law George Voutiris and to his daughter Panagio his flock, cattle feeds, several furniture, house utensils and other property for 60 lire, sum which the vendees gave to him “*all safe*” and the seller “*alienates all his rights on the transferred property and appoints his son in law and his daughter perfect masters of it*”. However, the next document (numbered 85/25/ 22.10.1889), is a statement of the above mentioned vendee declaring that the above deed of purchase is not real but fictitious, issued for the purpose of nursing the seller and his wife during their old age. All the more, it was provided that in case the seller’s son in law evaded his obligations, he had to leave his father in law’s house “*abandoning everything mentioned in the contract*” and getting only 10 lire for his services so far. Also, if the buyer was going to evade his obligations in the year following the statement, the same buyer had to leave the house, getting nothing, not even those 10 lire.

The clear and explicit statement of fictitiousness shows us, among others, that the relevant (fictitious) contract was drawn up in full knowledge and agreement of the parties. The fictitious contracts were not concluded with intention to deceive third parties but to cover other non formal agreements, maybe as a way to exercising pressure between the parties or in return for some services such as nursing the aged parents. Both fictitious contract and statement of fictitiousness were registered in the ecclesiastical minute - books. Public statement and registration seem to affect the consciousness of the interested parties as a moral and religious commitment to keep their word and also as a powerful juridical documentation about the validity of each legal action, so that every agreement could not be disputed in a future time. It appears that both statements produced legal results and that he who kept his promise, had the right to demand the fulfillment of the other party’s obligation.

Two more records of the Mixed Ecclesiastical Court (documents numbered 26/ 12.10.1894, l.44-47 in Code of the years 1890-1899 and 1/12.5.1900 pp.1-2 in Code of the years 1900-1913) concerning the return of dowry trials where the defendants claimed that the marriage contracts were fictitious, inform us that whoever concerned had the right to dispute a contract or any other legal action for fictitiousness as long as he had and was able to prove a legitimate interest, which obviously consisted of the financial loss the interested party would suffer from a fictitious transaction. It seems that

the court valued the substantial proof of documentary evidence and it did not investigate if the presumed fictitious marriage contracts were drawn up by fraud but it confined the proof to whether there was true will to draw up those contracts.

The above information the researched archives provided, allow us to estimate that in Kozani of 19th century the fictitious contracts and generally legal transactions were neither unusual nor prohibited. Fictitious contracts not only were binding on the parties as a matter of moral order but they also had a legal force because the ecclesiastical authorities validated them. They generally served a particular purpose and especially to secure the execution of a non formal agreement. In our cases, the fictitious sales seemed to serve the exclusion of excessive financial or property claims in return of some services such as nursing of aged parents. The defect of fictitiousness does not appear to deprive the contract from any legal consequence, but on the contrary, despite the fictitiousness, it produced a legal result, which could be reversed by the will of the parties. On this basis, we could note that both the fictitious contracts and the statements of fictitiousness are an indirect indication of a wide implementation of some basic principles of contract law, the principles of contractual freedom and of respecting contracts (*pacta sunt servanda*).-

Keywords: Kozani- fictitiousness – contract – fictitious – will/desire – declaration – statement – conflict - sale – agreement - nursing aged parents.